

GRAFIKAI SZEMLE

**HAVI FOLYÓIRAT A GRAFI-
KAI IPARÁGAK SZÁMÁRA
SZERKESZTŐ: WANKO VIL-
MOS. A MAGYARORSZÁGI
KÖNYVNYOMDÁSZOK ÉS
ROKONSZAKMABELIEK
SZAKKÖRÉNEK KIADÁSA**

**XXI. ÉVFOLYAM
6. SZÁM JUNIUS**

1911

GRAFIKAI SZEMLE

XXI. ÉVFOLYAM

BUDAPEST, 1911 JUNIUS HÓ

HATODIK SZÁM

Pünkösdkor.

Szaktudás, szorgalom, vasakarat, kitarlás mindannyi a létfenntartás kapcsolatos kialakulása. Baj annak, ki ezen egyéni tulajdonságokat nem ápolja, ki, ha erre az alkalom megvan, azt fokozatosan fejleszteni elmulasztja.

Munkáséletünkben a szaktudás kincs; ezzel nagyban biztosíthatjuk türhető helyzetünket, ezzel hódíthatjuk meg magunknak ama teret, hol működésünknek a céltudatos foglalkozás a koronája.

Nos, mint ebből is látjuk, ezt a teret is csak ugyi tölthetjük be jól, ha szaktudásunk meg van alapozva, ha az a megfelelő nivón áll, s ha munkánkba életet, s mi több, lényegesebb: abba egyéniséget önteni képesek vagyunk.

Hogy a kellő tudást szakmánk terén elérhessük, szükséges, hogy magunkat szakadatlanul műveljük. E tekintetben nagyobb szünetet tartani nem szabad, mert az egymásból folyó irányzatok közé jutott hégzag esetleges megerősödhetésünket részekre bontja, s ebből folyólag egységes arányokban haladó szakmai művelődésünket korlátok közé szoríthatja.

Mindezen bekövetkezhető hátrányok elkerülése céljából szükséges az erők egyesülése, tömörülése. Ertsük meg jól: a szakmunkások tömörülésére van szükség, akik az ipar fejlesztésében mindenekfelett elsősorban hivatottak és képesek. Ha tehát az alkalom megvan, kötelességünk — hiszen saját érdekünk is kívánja — azt teljes erőnk-ből fejleszteni és ápolni. Ezért szükséges, hogy mi szakmunkások a szakképzetség terén tömörüljünk. Csakis így juthatunk abba a helyzetbe, hogy szaktudásunkat hatékonyan fejlesszük. Egymásközött dönthetjük el ama kétes szakkérdéseket, melyekben egyénileg gyengék vagyunk vagy még csak a kezdő utat tapossuk.

Ezen ma már az egész országban érezhető bajokon segítenünk kell. *Meg kell alakítanunk városonként a szakfejlesztés célját szolgáló intézményeket, de ugy, hogy valamennyi a központba, a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre hatáskörébe tartozzék.*

Bizonyosra vehetjük, hogy ennek megtörténte után, helyes irányítás mellett, a szakfejlesztés terén a központi Szakkör ismerni fogja kötelességét.

Hisszük, hogy e tekintetben nem csalódunk, s éppen a kolozsvári szaktársaktól, mint a nyomdászok szakegyesületének kolozsvári csoportjától, mely a jelenleg fennálló munkásszervezetek közül egyike a legrégebbiekeknek, elvárjuk, hogy a vezetést magukhoz ragadják, bebizonyítva ezzel, hogy a Szakkör által hozott nagy áldozatot kicsinyke áldozattal készek viszonzni. Hisszük, hogy a példát szívesen és szeretettel mutatják be s reméljük, hogy a többi vidéki város nyomdászága is követni fogja példájukat.

P. J. A.

* * *

Jubileumi ünnepek Kolozsvárt. Piros pünkösdkor kettős ünnepet ült Kincses Kolozsvár nyomdásznepe. Az emlékezet s a szaktársi szeretet kettős ünnepét. Velük ünnepelt az egész ország szervezett nyomdászága, mely mesze földről küldött üdvözlő iratokat s távoli városokból menesztett képviselőket, hogy ezek útján is kifejezzék azt a

SZAKKÖRI HIREK.

A visegrádi kirándulás. Közél egy évtizede, hogy olyan nagyarányú különhajós kirándulást rendezett a fővárosi nyomdászág, mint aminőt julius 9-ére tervez s Szakkör vigalmi bizottsága. Igaz, hogy az ilyesmi nagy anyagi rizikóval jár, mert hiszen a hajó bére, a katonazene és egyéb költségek közel 1700 koronát igényelnek, de tekintve a pompás szórakozást, melyet egy ilyen kirándulás a résztvevőknek nyujt, reméljük, hogy nem fog deficittel zárulni a vigalmi bizottság eme nagyarányú vállalkozása. Csak az a baj, hogy a szaktársak tulnyomó része az utolsó napokig halogatja a jelentkezést, s így a rendezőség máig sincs tisztában a helyzettel. Csak-hogy ezek a késedelmezők könnyen csalódhatnak, mert a julius napjáig a nyomdákban el nem fogyott jegyeket más szakmák rendelkezésére bocsájtljuk. A Balázsi Rezsó szaktársunk által tervezett szép falragasz ugyancsak felhívja a figyelmet és ezt megküldtük majdnem minden nyomdába, s így reklámban sincsen hiány. Aki pedig a gyönyörű kétkeményes hajóóriást (Deák Ferenc) kívül-belül előre is meg akarja tekinteni, naponta megleheti, amennyiben az most a budai lánchídfőnél vesztegel. A jegyek árát legkésőbb a kirándulást megelőző napig (julius 8-ig) kell a pénztárhoz juttatni, s e napig lehet jegyeket is kapni, tagoknak a szakegyeti gondnoknál, nemtagoknak pedig a Gutenberg-Otthonban levő Lakatos-féle drogériában. Ami a kirándulók élelmezését illeti, erre nézve szintén intézkedett a rendezőség, hogy a hajón senki megzsarolva ne legyen. A hajón a leves 20 f, pörkölt 60 f, sülték 110 K, pohár sör 20 f, egy liter jóminőségű asztali bor 1—K lesz, s így éppen nem mondható drágának. A pincérek tulkapásai ellen természetesen mindenkinek védekeznie kell. A hajón való ebédelés mindenesetre igen kellemes lesz azoknak is, akik magukkal hozzák az elemózsiát, mert a visegrádi vendéglőkben jóval borsosabbak az árak. — A vigalmi bizottság mindent elkövet a hajós kirándulás sikerének biztosítása érdekében s így joggal elvárja a szaktársak támogatását, s reméli is, hogy ebben a tekintetben nem fog csalódni.

A tanoncokhoz intézett ama felhívásunk, hogy lapunkat a 40 filléres kedvezményes áron járassák: igen szép eredménnyel járt, mert száznál több olyan tanonc jelentkezett, aki szakismeretét a Grafikai Szemle útján is bővíteni akarja. A jelentkezőknek ezentul a rendszeres számot fogjuk megküldeni; a mult számunkból nem küldhettünk, mert a tömeges jelentkezés folytán a mellékletek utánnyomattásáról nem tudtunk gondoskodni.

PÁLYÁZATI HIREK.

A szakértársak figyelmébe ajánljuk a Szakkör pályázatait, melyeknek feltételei lapunk jelen számában, a 139. oldalon olvashatók.

Pályázat munkaviszony rendezéséről szóló munka megírására. Az Országos Iparegyesület pályázatot hirdet a munkaviszony rendezéséről szóló munkára. Kívánja nevezetesen, hogy fejlessenek ki azok az alapelvek, amelyek szerint nálunk a munkaviszony, a gyárpar és a kézműipar szempontjából rendezendő volna. — A pályamunkák írógépén, a papírnak csak féloldallára tisztázandók és bekötve 1912 február 1-ig az Iparegyesület irodájához benyújtandók. — Jutalomdíj kétféle ezer korona, mely díj csakis abszolút becsü munkának adatik ki.

BEKÜLDÖTTEK.

A **kassai nyomdászok** néppünetyének meghívója igen egyszerű, de csinos munka. A verzális betűkből szedett sorokat egyszerű vonal-keret foglalja egybe s a szöveg alá alapnyomatot alkalmaztak. Kifogásolándónak tartjuk, hogy a papír színe (sötétszürke) nagyon komor és hogy az első oldalon levő dombornyomatású Gutenberg-fej nincs jó helyen elhelyezve, sokkal jobban festett volna a kereten belül, a két címsor között. Színezése és nyomtatása (a dombornyomatot kivéve) kifogástalan.

„**Közgazdaság**” címen új folyóirat indult meg Szolnokon. A lapot a Faragó-nyomda állítja elő s szövegét lapunk mintájára osztották be, azzal a különbséggel, hogy a cikkek ciceróból szedett hasábjait az apróságoktól nem választották el hasábléniával, hanem csupán egycicerós üres sorral. Ez pedig nem helyes és szépnek sem mondható; léniát mindenesetre kellett volna alkalmazni s ez esetben azt össze lehetett volna kapcsolni az élőfej vonalával is. Nagy szépség hibát követtek el a 13-16. oldalak tördelésénél is, amennyiben ezeken már nem folytatták a cikket, hanem 3 hasábján hirdetésekkel vegyes apró közleményeket helyeztek el és a teljes oldalszélességhez hiányzó 3 cicerónyi helyet alulról felfelé huzódó szalaghirdetéssel töltötték ki. Ez a megoldás izléstelen s ezt elkerülhették volna, ha az egyik hasábján három ciceróval szélesebbre szedett hirdetéseket helyeznek el, úgy, amint

büszkességgel vegyes örömet, mely mindannyiunkat elfog szeretett édes anyánk, az *anyaegyesület* megszületésének ötven éves emlékülennépén.

Ötven esztendő bizony nagy idő. Ötven tavasz nyíló virágait, ötven virágos nyár lombjainak hervadását, leveleinek hullását szemlélni egy egész emberöltő még annak is, kinek könnyű élete folyása; nekünk, idegsorvasztó munkában napestig robotoló nyomdászoknak, a kultúra napszamosainak pedig *átlag* szinte két emberi élet tartama. Ötven esztendő alatt körülöttünk megváltozik az élet. Sorainkon át-átsuhan az enyészet szele s utjának irányát egy-egy örökre kiejtett sorjázó a műhelyben, egy-egy frissen hantolt sirhalom oda künn a temetőben — jelzi. Jövünk, s ha ifjúságunk erejét mások vagyonának összehordásában elpocsékoltuk: elmegyünk, hogy helyet adjunk a nyomunkba lépőknek. Bizony-bizony ötven esztendő nagy idő. Ezalatt mindenminden megváltozik. De az a lelketlen munkás-kizsákmányolás, mely elődeinket már ötven esztendővel ezelőtt arra ösztökélte, hogy a szétszórtan szunnyadó erőket egyesületbe tömörítsék — mely éppen e lelketlen kizsákmányolásból eredő betegség, munkanélküliség, időelőtti rokkantság, korai halál bekövetkezése esetén tagjait, illetve hozzátartozóit segélyezze — napjainkban sem szűnt meg, sőt az átalakult termelési rendszer folytán még inkább fokozódott. Ez magyarázza azután meg, hogy az ötven esztendővel ezelőtt Kolozsvárt elvetett kicsiny magból hatalmas fává növekedett egyesületnek — mely jelenleg az országos egyletnek egyik kerülete — jubileuma a magyarországi nyomdászok összességének örömnépe lett s messze kimagaslott a lokális ünnepek kicsiny keretéből.

Az ünnepegy különben pünkösöd első napján reggel, a budapesti vonattal érkező vendégek fogadásával és elszállásolásával kezdődött. (Itt jegyzem meg, hogy az elszállásolás csapnivalóan rosszul sikerült.) Délelőtt féltizenegy órakor a viharvert „Redoute” ódon nagytermében diszközgyűlés volt, melyen *Grosz, Tatay, Peidl, Jászai* szaktársak beszéltek, több küldött és Kolozsvár város helyettes polgármestere üdvözlő beszédeket mondtak. *Morócz* szaktársunk gyönyörűen megírt alkalmi költeményét *Szöts* szaktárs szavalta el, nem sok hozzáértéssel; melyért hibázthatni azonban csakis a rendezőséget lehet, mely e komoly óda szavalását szüetelt vérbeli komikusra bízta. Bőségesen kárpótolt e helyett a budapesti „Ébredés” dalkör, jól betanult, gyönyörűen előadott dalaival. Közgyűlés után testületileg kivonult az egész gyülekezet a köztemetőbe, hol megkoszorúzták a sokat szenvedett, tudós könyvnyomtató: *Misztótfalusi Kiss Miklós* siremlékét. Délután két órakor a „Zajzon-kertben” 130 teretű köz-ebéd, este nyolc órakor a „Vigadó”-ban műsorral egybekötött táncestély volt, hol ugy *Boszik István* urasszony, mint az „Ébredés” dalkör szünni nem akaró tapsot arattak szép énekszamaikkal.

Legmaradandóbb emlékezetű fénypontja volt az egész ünnepegynek a másnap délelőtt féltizenegy órakor az „Iparmúzeumban” rendezett grafikai kiállítás, hol a Szakkör nagy áldozattal összehordott, igazán gazdag, szemkápráztató s a szó legigazabb értelmében tanulságos gyűjteményének színe-javát állította ki. Bünt követnék el, ha nem emliteném meg azt a raffinált izléssel párosult csoportonkénti elrendezést, mely a hatalmas anyagot oly könnyen áttekinthetővé tette s amelyért *Pavlovszky J. Alajos* szaktársunkat illeti elismerés és dicséret. — A kiállításon megjelenteket *Tatay Gyula* szaktárs üdvözölte s a kiállítás megnyitására felkérte Kolozsvár város képviselőjében megjelent helyettes polgármestert: *Fekete Nagy Béla* urat, ki magas-örpött beszédben méltatta a szakkiállítások jelentőségét s szívből jövő köszönetet mondott a Szakkör vezetőségének, mely lehetővé tette ezt a mindenkire oly tanulságos kiállítást. Utána a Szakkör érdemű elnöke, *Pollák Simon* szaktárs, az ő megnyerő, hol derűsen humoros, néhol metszően gunyoros, majd fájoan szatirikus, de mindenféleképpen lekötelezően kedves modorával mutatott rá Nyugattól való elmardottságunk okaira. Ismertette a Szakkör ideális céljait s az eszközöket, melyekkel azokat elérhetjük. Fejtette a vitaesték, szakelőadások, továbbképző tanfolyamok, kiállítások szükségességét. Reámutatott a

vaskollega rohamos terjeszkedésére, mely körülmény — ugymond — egymaga elegendő kellene hogy legyen ahhoz, hogy mindannyian továbbképezzük magunkat, s felhívta a jelenlevő szaktársakat a Szakkörbe való belépésre. Tetszéssel fogadott beszédét e felkén átszűrte mondással fejezte be: „Tanuljunk, hogy taníthassunk“. Utána *Tatay* elnök, felkérte *Pavlovsky J. Alajos* szaktársat felolvasásának megtartására, ki alapos készültségű tanulmányában a legujabbkori grafikai termékekről, újabb eljárásokról (*Athenochromia* stb.) s a legutóbbi technikai találmányokról értekezett. Jól átgondolt, szépen megírt tanulmányát — melyet, reméljük, nyomtatásban is átélvezhetünk — azzal az óhajtalással fejezte be, hogy bár a legközelebbi alkalommal olyan találmányról is beszámolhatna, mely ne csak a munkáltatónak, de a munkásnak is valami előnyt jelentene.

* * *

Kedves Szerkesztő szaktárs! Mielőtt igénytelen tudósításom befejezném, engedje meg, hogy itt, nyilvánosan vallomást tegyek. Be kell vallanom, hogy Sándor öcsémmel együtt *Pollák* és *Pavlovsky* szaktársaknak az elválás pillanatában is megismételt ígéretünket, hogy a kiállítást aznap délután ünnepélyesen bezárjuk s a rendkívül értékes anyagot becsomagoljuk — nem hajtottuk végre, sőt utólagos hozzájárulás reményében másnap is nyitva tartottuk azt. Ez a kifejezés azonban nem helyes. Nyitva kellett tartanunk a kiállítást — természetesen egyikünk felügyelete alatt —, mert az érdeklődés iránta oly impozánsul nyilvánult meg, hogy az Iparmúzeum érdeműs igazgatója, *Pákey Lajos* ur, személyesen kért fel erre bennünket. A vendégkönyvbe a látogatók közül június 5-én délelőtt 94-en, délután 53-an; másnap reggel kilenc órától délután négy óráig pedig 183-an írták be nevüket, mindannyian elismeréssel nyilatkozva a látottak felett. Midőn a Szakkör elnökségétől a be nem tartott szóért szives elnézést s a befejezett dologhoz utólagos jóváhagyást kérek, mentségül a jól megértett közös érdekre hivatkozom, melyet előbbrevalónak tartottunk az egyén által adott szó szentségénél. És megszegtük adott szavunkat abban a tudatban, hogy akiknek adtuk azt, mesterségünkön épp oly ideális szeretettel csüggenek s érte minden áldozatot meghozni épp úgy képesek, mint mi. Igazam van e?!
Lengyel Albert.

* * *

Az Egerben rendezett nyomtatványkiállítás. A Szakkör igen sikerült és szép kiállítást rendezett Egerben, a városháza dísztermében, pünkösd vasárnapján.

A kiállításon résztvett a Szakkör saját, körülbelül 180 tablót magában foglaló nyomtatványgyűjteményével és Eger mind a négy nyomdája, s mondhatjuk, hogy habár az utóbbiak által kiállított nyomtatványok nem is ütök meg azon mértéket, mely a tökéletes munka mértéke, azonban meglátszik rajtuk az igyekezet, hogy azt elérni óhajtják, s ha a megkezdett uton haladnak, el is fogják érni céljukat.

Igen érdekes volt a Lyceum-nyomda által kiállított fa-kézisajtó 1753-ból, a rajta nyomtatott könyvvel együtt. Az Egri Nyomda r.-t. jegykiállítása nagyon szép volt. Ez különben a londoni magyar kiállítás Grand Prix-et nyert. A Dobó-nyomda r.-t. a komoly munkák terén dominált. A Fleischmann-nyomda apró munkáival tűnt ki.

Hogy a Szakkör nyomtatványait megbíráljuk: erre nem igen érezzük magunkat hivatottaknak, csak annyit jegyünk meg, hogy feltűnően — s nem várt — nagyszámu laikus közönség és a szaktársak nem tudták, melyik csoportot nézzék előbb végig. A pompás exlibrisek, a remek ujévi köszöntők, a hangulatos színnyomatok stb. mind-mind olyanok, melyek a legfinnyásabb műértők izlését is kielégítetik.

A kiállítást *Radil Károly*, az érseki Lyceum-nyomda igazgatója nyitotta meg pár szóval, azután *Wanko Vilmos* szaktársnak, a Grafikai Szemle szerkesztőjének adta át a szót, ki igen szép előadásban ismertette az írás és nyomtatás történetét, fejlődését, beszámolt a legújabb találmányokról és látó szemekkel igyekezett vázolni a könyvnyomtatás

azt a 15. oldalon megtették. Egyea hirdetések szedése jó, de vannak silányak is; a szövegbe törtelt hirdetések szedésére nagyobb gondot kell fordítani, mert az azokban felhasználott különböző írásfajok megbontják az oldal egységes foltját. Egyébként reméljük, hogy e lapot még kifogástalanabb kiállításban is fogjuk látni.

KORREKTORI ROVAT.

Az összeolvasás. A „Fachmitteilungen für die Mitglieder der deutschen Korrektorenvereine“ ez évi májusi számában néhány megszívlelésre méltó sort közöl az összeolvasásról. A faktorok ugyanis azzal akarják sok nyomdában a korrektor munkateljesítményét fokozni, hogy odaültenek melléje egy inast — természetesen nem a legügyesebbet — összeolvasásra. A korrektor maga elé veszi a kefelevonatot és hangosan olvas róla úgy, ahogy a szedő a hasábot szedte és az inasnak rendszerint nincs oka az értelmetlen kéziratból „fényes viszonyok“-at kiolvasni, amikor a korrektor „kényes viszonyok“-at olvas fel. Ha a szedőnél megeshetett, hogy rosszul olvasta a kéziratot (holott neki nem mondták be), mért ne történhessék ez a tisztes gyorsabb olvasás mellett az inasnál, annál is inkább, mivel neki ugyyszólván a felolvasó szuggerálja a hibát? Ha a korrektor véletlenül a szöveg értelméből nem veszi észre, hogy valami hiba van a mondatban — habár igen sokszor ellentétes fogalmak is alkothatnak helyes értelmet, mint például: „a férfinem mindig kisebb számu aránya“ és „a férfi nem mindig kisebb számu aránya“ — úgy valóban csoda, ha az inas hallás után észreveszi a korrektor felolvasott szövegében a hibát, annál is inkább, mivel ilyen esetben a kézirat szövege jöllehet egyezik a felolvasott mondattal, csupán a „férfi nem“ szók közti távoltságot kell az inasnak a kéziratban meglátnia. A gyakorlatban pedig azt tapasztaljuk, hogy az inas, aki különben biztos kondícióban áll, az összeolvasást magára nézve ugyyszólván üdülésnek tekinti s a korrektor olvasása közben álmodozva kíséri a kuszált sorokat a „temetésig“, mert hisz a „lakodalmat“ a korrektor is észreveszi. Eltekintve az efféle „kiváló“ erővel való összeolvasásnak teljes hasznavehetetlenségétől, számolni kell még azzal az egészségtörő befolyással is, melyet a huzamos időn át történő hangos összeolvasás a korrektor hangszálaira gyakorol. Ebből az okból szükséges lenne minden egyes hasábnál a hangos felolvasást felváltani, ami azonban csak úgy lehetséges, ha a kíséző is korrektor, mert csupán őt lehet kérdőre fogni, ha az összeolvasásnál hiba marad a szövegben. Csupán a gyakorlott korrektor képes a kézirat szövegéből a gyors felolvasás közben a hibát rögtön észre-

venni. Sőt azt lehet mondani, hogy az összeolvasásnál — a betűhibáktól eltekintve — a főfigyelem leginkább a kísérőre hármlik, éppen azért utóbbinak sohasem szabadna inasnak lenni. De ha már ideig-óráig valakivel okvetlen összeolvasni kell némely munkát, akkor legalább is szedő legyen az illető kísérő és természetesen nem az, aki az olvasandó hasábot szedte, mert annál valószínűleg ismét álcuszná a szedésnél már egyszer elkövetett hiba. Feltéve azonban, hogy az összeolvasásnál mindenáron inasnak vagy más, nem korrektornak kell segídeni, akkor azon legyen a korrektor, hogy az illető segédkező olvasson elő a kéziratról. Igaz, hogy gyorsabban és betűhibáktól mentesebben korrigálhat a korrektor, ha a hangos olvasásnál neki csupán az előtte fekvő kefelevonatra kell figyelnie és a kézirat szövegétől való eltéréseket bementdák neki, mint mikor figyelmét a szem és fül között kell felosztania; de mi haszna az olyan gyorsaságnak, amelyet csak a helyesség árán lehet elérni? Az inasnak kell a kéziratról előolvasni, hogy a korrektor hallja, vajjon csakugyan tudja-e olvasni; nem-e úgy cselekszik az inas, mint ahogy az összeolvasásnál általában lenni szokott, hogy röstel gyakran rámulatni az olvashatatlanszókra s inkább azt gondolja magában, hogy bizonyára úgy helyes, ahogy szedve van. De ha az inas olvas fel a kéziratból, akkor a korrektor nagyon könnyen megtalálja azokat a helyeket, melyeken a hiba lappang s amelyeknél az ő utánaolvasása szükséges. Ha pedig a kézirat nagyon rossz, akkor tanácsos, hogy a kéziratról olvastassék elő a szöveg s nem a kefelevonatról még abban az esetben is, ha két korrektor végzi a korrigálást azon a hasábon, mert azt a szuggesziót, amely által a kefelevonatról leolvasottakat a kéziratba beleolvassák, éppen a nagyon rossz kéziratoknál kell kiküszöbölni; ilyenkor nem szabad olyan gyorsan olvasni, mint ahogy a kefelevonatról lehetséges, hanem csupán olyan módon, ahogy a kéziratolvasó valóban haladni képes. Sch. A.

IRODALOM.

Typographische Linienstudien a cime ama füzetnek, melyet a braunschweigi Graphischer Buchverlag Alfred Wendler adott ki. A füzet célja, hogy ismét életre keltsen a léniakombinációs szedésirányzatot, s e célból 16 oldalon pár száz példát mutat be, melyeket Wendler Alfréd tervezett. Bámulattal szemléljük ezeket a példákat, de nem az „eredetiségük”, vagy „szépségük” a bámulatos, hanem az a vakmerőség: hogy a mai, tisztult művészeti felfogásoknak hódoló korban akadt a nyomdászok között egy ember, aki oly szörnyűségeket képes elkövetni, amilyenektől ez a 24 oldalas füzet hemzseg. És nemcsak izléstelenek ezek a vonalkombi-

jövőjét. Felolvasását a nagyszámu közönség lelkesen megéljenzte. A kiállítást mindvégig szép és nagyszámu közönség látogatta.

Délután az érseki lyceumi könyvtárt tekintették meg a szaktársak, hol dr. *Huttkay Lipót* jogtanár, érseki könyvtáros, igen tanulságos előadás keretében mutatta be az ott létező ösnyomtatványokat, pergameneket és kézírásokat. Nagy kár, hogy ezek a kincsek úgy elvannak rejtve az emberi szem elől, hogy csak kiváltságosok láthatják e művészi dolgokat.

Este társas vacsora volt s ezzel véget ért a kiállítás, mely, hogy minél hamarabb megismétlődjék, minden tanulni és haladni vágyó szaktársnak forró kívánsága.

Megjegyzendők tartom még, hogy pünkösd hétfőjén az Egri nyomda rt. új, modern helyiségeit és az intézet szabadalmát képező pompás színházi jegyek előállítás módját mutatták be az érdeklődő közönségnek.

Fischer Miklós.

* * *

Tapintatlanság lenne tőlem — mint a Szakkörnek Eger városába kiküldött szerény képviselőjétől —, ha a fenti rövid tudósítást egy és más adattal és az ott tapasztalt közrebocsátásával ki nem bőviteném.

Elsősorban meg kell emlékezni arról a magyaros vendégfogadtatásról, melyet úgy *König Ferenc* igazgató ur, mint az egri szaktársak részéről tapasztaltam. Másodsorban pedig felemlitendőnek tartom az egri közönségnek a szakkiallítás iránt megnyilvánult nagy érdeklődését. Már több vidéki városban volt szerencsém ilyen kiállítás rendezésében résztvenni s így természetesen volt alkalmam meggyőződést szerezni arról is, hogy a laikus közönség milyen mérvben képes érdeklődést tanusítani egy ilyen — a rendelők közönség izlésének irányítását is célzó — nyomtatványkiállítás iránt. Sajnos, megfigyeléseim e tekintetben nem a legjobbat bizonyították; más városok közönsége az érdeklődése nem volt kielégítő s ennél fogva kellemes meglepetés volt számomra az egri közönség imponáló felvonulása; bátran állíthatom, hogy az ott rendezett kiállítás látogatottsága jóval meghaladta a Budapesten karácsonykor és március 24-én rendezett nagy kiállításaink látogatottságát.

Ennek okait kutatva: könnyen rájöttem a rejtélyesnek látszó dolog megoldásának kulcsára. Az egri szaktársak páratlan ambícióval és szeretettel fáradoztak a kiállítás sikerének megalapozásában s eme munkájukban ugyanolyan lelkesedéssel és áldozatkézséggel osztoztak a főnökök is, akiknek közreműködése biztosítéka volt a nagyközönség érdeklődésének. A helyszínén szerzett tapasztalatok alapján az a meggyőződésem, hogy a kiállítás nem csak a szaktársak szakmabeli tudására és izlésére gyakorolt jótékony befolyást, de legalább is ugyanolyan hatással volt a nagyközönségre is, amelynek soraiban nagyon sok volt a nyomtatvány fogyasztó.

Ennek tudatában biztosan remélem, hogy az egri nyomdákban a közel jövőben már a kor színvonalán álló nyomtatványok fognak kikerülni nemcsak a szakemberek jóvoltából, hanem a rendelők akaratából is.

Eppen ezért nem tartom érdek nélkül valónak, ha ama meggyőződésemnek adok kifejezést, hogy nyomtatványkiállításaink rendezésébe, illetve előkészítő munkálataiba ezentúl vonjuk bele a főnököket is, s nem hiszem, hogy egy is akadna, aki eme óhajnak ellene szegülne, mert hiszen a rendelők közönség izlésének ily módon való finomítása elsősorban nekik hoz gyümölcsöt.

Mielőtt eme megjegyzéseimet befejezném, kötelességemnek tartom, hogy az egri szaktársaknak és nyomdatulajdonosoknak — különösen pedig *König Ferenc* és *Radil Károly* igazgató uraknak — a kiállítás érdekében való lelkes és buzgó fáradozásukért és áldozatkézségükért körünk nevében e helyütt is hálás köszönetet mondjak, kérvén őket, hogy ebbeli buzgalmukat, a szakképzés iránti szeretetüket a jövőre nézve is tartsák fenn részünkre. Végül még köszönettel tartozom dr. *Huttkay Lipót* tanár urnak, aki lekötő szívesseggel kalauzolt

bennünket a Lyceum mesés gazdagságu könyvtárában és az ott tartott rövid, élvezetes előadásával ismeretkörünket bővíteni kegyes volt.

Legvégül még az egri szaktársakhoz is van néhány szavam, s ezeket más városbeli szaktársak figyelmébe is ajánlom.

A Szakkör meghozta anyagi erejét meghaladó áldozatot a szaktársak szakmai képességének fejlesztése érdekében s most rajtuk a sor, hogy bizonyosságát adják munkánk eredményességének. Hiszem, hogy ki tudják aknázni azokat az előnyöket, melyek egy tartalmas nyomtatványkiállítás anyagának tanulmányozásából merithetők s hála fejében nem kívánunk egyebet, mint hogy alkalmat és módot adjanak nekünk a vidéki szaktársak szakmai oktatásának rendszeres kiépítésére; vállaljanak közösséget céljainkkal, amelyeknek kiküzdésénél a szaktársak nagy tömegének megbonthatatlan soraira kell támaszkodnunk. Aminthogy a szervezet is csak úgy tud eredményeket elérni, ha minden szaktárs megteszi kötelességét és adózik a közös cél érdekében, éppen úgy a Szakkör is csak akkor lesz képes hivatásának magaslatára emelkedni, ha a szaktársak mindegyike a Szakkör tagjai sorába lépve, leröjja azt a csekélyke adót, mely az összesség boldogulása érdekében folytatott kulturmisszió hathatós anyagi támogatását jelenti.

Bizom, hogy a szaktársak megértettek és egyetértenek velünk abban, hogy: a tudás hatalom és erős fegyver a létfenntartásért való küzdelmünkben s mindenkinek eminens érdeke, hogy boldogulásának utját ezzel a fegyverrel egyengethesse.

Wanko Vilmos.

Magyartalanságok.

A kereskedelmi nyomtatványokban sűrűn ismétlődő magyartalanságokról közölt cikkemre Herzog S. szaktársnak néhány észrevétele volt a Grafikai Szemle legutóbbi számában, melyekkel közleményemnek egy hibájára kívánt rámutatni. Hibául röjja fel, hogy „kritika nélkül fogadom el a nyelvtanároknak sokszor sovinizmusból eredő és tulzásba menő tanácsait” s egyben közleményemből kiragadott három-négy példával bizonyítja állításait.

Sorra veszem.

A német mintára alakult *összetett mellékneveknél* többek között a *militärpflichtig* = *katonaköteles* magyartalanságát is felemlítettem, mert helyes magyarság szerint *katonai szolgálatra kötelezett* ennek a fogalomnak magyar kifejezése. Ezzel szemben Herzog szaktárs *egy példában* azt állítja, hogy sokkal magyarosabb, ha így mondjuk: *eleget tettem katonai kötelezettségemnek*, mint ha a *katonai szolgálatra kötelezett* magyarságával fejeznék ki ezt a mondatot. Vizsgáljuk meg, igaza van-e? A tétel ez: *militärpflichtig* = *katonaköteles*; nyelvtani alakjára nézve *összetett melléknév*.

Nekünk tehát evvel a magyartalan szóval: *katonaköteles* csak olyan példát szabad vennünk, melyben a „*militärpflichtig*” német *összetett melléknév* helyes magyarsággal kifejezett mondatban is *összetett melléknév* marad. Vagyis nyelvtani alakjára nézve nem szabad belőle főnevet képeznünk, mert ebben az esetben fogalomzavart okoznánk. Ugyanis ha valamely kéziratban a német „*militärpflichtig*” mintájára irt magyartalan *katonaköteles* *összetett melléknév*et a szedő kijavítani akarja, akkor neki következetesen helyes magyarsággal is *melléknév*et kell használnia, a mondat szerkezet vagyis a mondatrészek nyelvtani alakjának megváltoztatása nélkül. (Ezt különben közleményemben hangsúlyoztam is.) Már pedig ha a szedő a *katonaköteles* *összetett melléknévből* főnevet képez, akkor *katonakötelesség* lesz belőle, mely esetben így szól a mondat: *eleget tettem katonakötelességemnek*, nem pedig Herzog szaktárs következtetése szerint: *eleget tettem katonai szolgálatra való kötelezettségemnek*. Minthogy azonban a „*militärpflichtig*” magyarban is csak *összetett melléknév* marad, ennél fogva: *katonai szolgálatra kötelezett* a helyes magyarság.

És itt sovinizmusból eredő tulzásról szó sem lehet. Hasonlóképpen nem tulzás a *szószegény*, *nyugdíjképes*, *szolgáltatéképes* *összetett mellék-*

nációs motívumok, hanem a leg-többje olyan, hogy könyvnyomdai anyagból nem állítható össze (a bemutatott példák rajz után készült kliáékról lettek nyomtatva). És ilyen példakkal akarja a tervező-kiadó meghódítani a világot, ami bizony nehezen fog sikerülni; alig hisszük, hogy akadna utánzója s a fűzet — melynek I márká az ára — minden valószínűség szerint arra a sorsra kerül, amilyenben Wendler illyenmű első kiadványa részesült: nem méltatták figyelemre se a szakemberek, se a nyomtatványrendelők.

A Magyar Iparművészet most megjelent száma meglepetést hozott számunkra. E fűzet Kós Károlynak, az „Attila királról ének” című gyönyörű ballada szerzőjének újabb irodalmi és művészi alkotását: a „Régi Kalotaszeg” című kulturtörténeti tanulmányát foglalja magába, amely egyfelől hiteles kuttfők nyomán bevezet bennünket a régi magyar építőművészet világába, másfelől érlekes utmulatást nyújt a népies művészetben gyökerező és ennek hagyományain felépülő magyar építőstílus kialakulására. — A fűzet nyomdai kivitelére csupán az a megjegyzésünk, hogy igazán kár azért a rengeteg pénzért, amelyet annak előállításai költségei felémésztettek. Az 57 oldalnyi szöveg az első betűtől az utolsóig rondtollal van írva és oly erősen lett kicsinyítve, hogy a betűk, szavak, sorok teljesen összefolytnak, ami az olvashatóság szempontjából határozottan rossz reprodukció eredményezett. A szöveg olvashatatlanságát a lemezek hibása maratlása is fokozza. A fűzet fekete, piros és kék színben van nyomtatva.

A PAPIRSZAKMÁBÓL.

Uj papirnemű-ipartelep. Dobó Ede budapesti papirkereskedő, aki már hosszabb idő óta foglalkozik iskolai cikkek nagybani árusításával, kisebb ipartelepet rendezett be oly célból, hogy író-, rajz-, vázlatfüzetek, irkák és rajztömbökbeni szükségletének nagy részét saját telepén készíttethesse.

Alkohol papírgyári hulladékból. Egy svéd társaság alakult meg nemrég, mely szulfid-lixivumból ethylalkoholt készít. — A papírgyárak selejtjeit hasznosítja a találmány és a szulfid-hulladékok, melyet eddig mint hasznavehetetlent doblak félre és piszkítva ömlött szét, most jól jövedelmező mellék-produktummá tették. A találmány az Egyesült Államokban már szabadalmat nyert.

Zárszámadások. Az Első magyar papírpapírt. mérlege 232.259 K hasznót tüntet fel; az osztalékot 10 K-ban állapították meg. — A Sajóházi papírgyár rt. a múlt évben is veszteséggel dolgozott, mely mérlege szerint 18.074 K-ra rug. — A Hermaneci papírgyár rt. múlt évi üzleti mérlege 388.000 korona veszteséget mutat ki. A vállalatnak alaptőkéje másfélmillió korona. Osztalékot még egyszer sem fizetett.

Felbert Gyula, a theresienthali papírgyár raktára és magyarországi képviselője, raktáron tart rendkívül nagyválasztéku nyomó, közepanyag, famentes és amerikai illusztrációs műnyomópapírokat, ugyszintén legfinomabb szines borítékpapírokat, duplexet és kartonokat.

UJ BETŰFAJOK.

E rovatban sorra vesszük a betűöntődék által piacra hozott újabb betűfajokat és díszítő anyagokat, melyeknek gyakorlati használhatóságáról a Szakkör szakbizottsága fog véleményt nyilvánítani. Jelen számunkban a berlini H. Berthold betűöntőde „Presse” elnevezés alatt forgalomba hozott, feltűnően szép reklámbetűjét, valamint „Cantate” nevű könyv- és akcidens-írásának mintasorait mutatjuk be. Ezeknek az új betűfajoknak kimerítő ismerletését a jövő számunkban közöljük, a ugyanakkor fogjuk bemutatni a Wilhelm Woellmer's betűöntőde által gyártott „Admiral” nevű modern írásfajtnak hozzánk beküldött mintasorait.

FŐVÁROSI HIREK.

Szakirányu tanoncoktatás. Köztudomásu dolog, hogy a fővárosi tanonciskolákat látogató nyomdász-tanoncok egy részét az elmúlt tanévben a Tanműhely hét volt hallgatója — Bauer Henrik, Fekete Béla, Kun Mihály, Novák Alajos, Pollák Aurél, Pavlovszky J. Alajos és Stalla Márton — oktatta szakmabeli ismeretekre. A most befejezett próbatanévben kifogástalan eredménnyel működtek derék szaktársaink, amint azt az e hó végén kiállított munkákból is megállapíthatjuk s egyben ama véleményünknek adunk kifejezést, hogy — habár még sok javítani való akad az alkalmazott tanrendszere — a nyomdásztanoncok szakoktatásának kérdése végrevalahára a tökéletes és becsülele megoldás stádiumába került. — Ez ügygel különben a jövő számunkban részletesen foglalkozunk.

Az Iparművészeti Iskola új igazgatója. A vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. Czákó Elemért nevezte ki az Iparművészeti Iskola igazgatójává. Dr. Czákó Elemér a most bevégeződött tanév eleje óta helyettes igazgatói minőségben vezette az iskola ügyeit.

A bécsi grafikusok látogatása Budapesten. A főnökegyesület e hó 15-étől vendégül látta a bécsi nyomdafőnökök egyesületének tagjait. A vendéglátás ünnepségeinek sorozatát a 15-én a Lloyd-Társulat dísztermében megtartott díszülés nyitotta meg, melyen a megnyitó beszédet lovag Falk Zsigmond, a Pesti könyvnyomda Rt. igazgatója mondta, majd pedig dr. Szalay Mihály tartott előadást „Szakmabeli és szervezeti viszonyok Budapesten és Wienben” címmel. — Ugy látszik, a főnökegyesület nem találta szakembert a vezető szerepe

nevekről kimutatott magyartalanság sem. Ezek minden „véletlen” szószertinti fordítások.

Tudni kell, hogy nyelvujításunk korában a német nyelv végzetes befolyása alatt szóanyagunk egész rakás olyan melléknévvvel szaporodott, melyekben a határozó rész a magyar nyelv szellemével ellenkező csonkítás. A németben járja az ilyen összetétel: wortarm, wasserreich, achtungsvoll, glaubenstreu, eisfrei stb., de ezeket a neologusok szokincünk gyarapítása végett szószertint lefordították s így keletkeztek — nem „véletlenségből” — a *szószegény, vízbő, tiszteletteljes, jégmentes, hithű* összetételek magyartalanságai, melyek azonban a magyar nyelv törvényeinek megfelelően csak így helyesek: *szóban szegény* vagy *szűkszavú, kevésbeszédű; vízben bővelkedő* vagy *bővizű; tisztelettel teljes; hitéhez hű; jégtől ment*, mert fentiek *határozó-csonkítások*. Hogy a gyakorlati életben ezeket nem használták helyesen, az nem amellet bizonyít, hogy sovinizmusból eredő túlzások, hanem hogy nem ismerik fel bennük a helyes magyarságot, mert a magyartalant szokták meg.

Betűöntődei ujdonságok. Világos „Cantate“

Nonpareille.

Heutzutage wird viel geschrieben von den Schwierigkeiten, mit denen Kunst und Künstler stets zu kämpfen haben
ERNSTE UND HEITERE VORTRÄGE

Petit.

Den Seebädern wird stets eine viel zu große Rolle zugemessen
HOHENSTEIN 93 LÜNEBURG

Garmond.

Handbuch der Geometrie
DRESDEN 68 EISENACH

Cicero.

Moderne Zeitschriften
HAMBURG BREMEN

Tercia.

Ernst ist das Leben, heiter die Kunst

Duplamittel.

Frühling und Herbst

H. Berthold, Berlin Bauer & Co., Stuttgart

Ugyszintén átmentek a köznyelvbe ezek a korcsösszetételek: *költségmentes, adómentes, vámmentes, tehermentes; hitelképes, fizetőképesség, versenyyképes, teherképes, nyugdíjképes, szolgálatképes*. De vizsgáljuk meg ezeket is közelebbről:

1. ... *mentes*: A régi nyelvben általában a *ment* igenevet használták (men-ik igéből). Vonzata mindig *-tól, -től*; vagyis: *költségmentes = költségtől ment* (költségtelen, költségnélküli); *adómentes = adótól ment* (nem adózó, adózatlan); *vámmentes = vámtól ment* (nem vámfizető); *tehermentes = tehertől ment* (nem terhel).

2. ... *képes*: A „képes” (fáhig) vonzata a *-ra, -re; képes vagyok valamire*. Határozóval: *képes vagyok valamit tenni*. Tehát: *hitelképes = hitelre képes*; ellentéte: *hitelképtelen = hitelre képtelen*; főnév: *hitelképesség = hitelre való képesség* s így tovább.

Megállapítható ebből, hogy a *nyugdíjképes* és *szolgálatképes* magyartalant összetételek szintén a fenti *hitelképes* vagy *fizetőképesség* analógiájára alakultak. Csakhogy a *nyugdíjképes* magyartalanságát nem lehet a *-ra* vonzattal helyesbiteni: *nyugdíjra képes*, mert a nyugdíj élvezésére való igényt nem *képességgel* szerzik meg, hanem a nyugalmabavonulás lehetőségének beálltával, tehát a *nyugdíjazhatással*, épp ezért helyesebb a *nyugdíjképes* helyett *nyugdíjazható* melléknév, amely sohasem okozhat értelemezavart, ha a mondatban *nyugdíjképes tisztviselő* helyett *nyugdíjazható tisztviselő* áll. A *szolgálatképes* magyartalant összetételénél pedig a helyes magyarság alternatív melléknévet ad: *szolgálatbíró* vagy *szolgálatgátló*; mindig az illető fogalomtól függ, hogy melyik melléknévvvel

akarják a mondatot értelmezni. Természetesen nem fedi egymást teljesen a két összetétel minden mondatban, de mindenesetre jobb, ha a nyelv szókincsében valamely fogalom határozott kifejezésére több szó áll rendelkezésre, mert ezáltal mindig a megfelelőbbet alkalmazhatjuk s így a fogalom vagy a mondat világosabb és szabatosabb lesz. Tehát a *szolgálatképes* helyett is magyarosabb a *szolgálatbíró*, esetleg *szolgálható*.

Hátra van még az ügynök = *ügyvivő*. (Császár Ferenc használta először 1840-ben a *Váltójogi műszótárban*. Az „Agent” előbb *ügyvivő*, *ügyviselő*, *ügytiszt* volt. Kunoss 1835-ben *Gyalulal*-ban a superintendensre használja: főügynök.) Amint ugyanis cikkemben irtam, a *-nok*, *-nök* mint képző meghonosult szláv szókból került a magyar nyelvbe (tárnok, asztalnok stb.). A *-nok*, *-nök* tehát mint idegen szóelem törvény szerint nem alkothat magyar szókat. A vele való hibás szóalkotásra — nyelvtörténelmünk szerint — Barczafalvi Szabó Dávid adott példát, aki *Sigwart klastromi története* című német regény fordításánál egész csomó maga gyártotta új szót használt, mint *kormány-*

hivaltok közt, aki úgy ismerné a „szakmabeli és szervezeti viszonyokat”, mint éppen a fővárosi bizottsági tag ur. Egyébként a bécsi vendégek 16., 17. és 18-án megtekintették imádott fővárosunk szépségeit átszaladtak egy-két nyomdán, bankettekék és azután a legzebb emlékekkel visszamentek Bécsbe.

A Franklin-Társulat érdemdu igazgatója, Hirsch Lipót legközelebb jól megérdemelt nyugalomba vonul, s ezzel kapcsolatban a Társulat gyökeres átreformálásának a kérdése is időszerűvé vált. Mint értesültünk, a Franklin tárgyalásokat folytat a Dávid Károly és fia dobozgyári céggel, a dohányjövődék cigarettadobozainak kizárólagos szállítójával, a cég átvétele tárgyában. A meg egyezés, állítólag, a legközelebbi napokban létrejön s ennek következtében a Franklin-Társulat alapítókéjét fel fogják emelni. A terv szerint a Dávid-cég megszeresül a üres telkein fogják felépíteni a nyomda új, modern épületeit, míg az egyetemutcai vállalati ház helyébe bérházat emelnek. A visszavonult érdemdu szakember helyébe egyébként (hir szerint) egy *mérnököt* állítanak be s ez fogja majd a jövőben a Franklint — igazgatni. Eljen!

Betüöntödei ujdonságok. Félkövér „Cantate“

Nonpareille.

Trotzdem der Januar et was Schnee und Eis gebracht hat, ist er doch im allgemeinen recht gelinde gewesen
DIE REISE DURCH SÜD-AMERIKA

Garmond.

Grandeur et décadence
MÉTHODE DE FLUTE

Petit.

Ein jeder haßt die Heuchelei und auch mit vollstem Recht BERGEDORF FRANKFURT

Cicéro.

Histoire de Norvège
35 LA FONTAINE 49

Tercia.

Auswahl hocheleganter Neuheiten

Duplamenteil.

Rüdersdorfer Kalk

H. Berthold, Berlin.

Bauer & Co., Stuttgart

nok, *személynök*, *tanácsnok*, *közbönök* (közbenjáró), *közlönök* (referendarius) stb. Az ujtás barátai számosat elfogadtak s terjesztettek az irodalom útján. Így született a többi *-nok*, *-nök*-ös szó, mint: *helynök*, *tollnok*, *ülnök*, *ügynök* stb. Világos tehát, hogy ezek a helyes magyarság szempontjából hibásak. Igaz, a köznyelvben meghonosultak, de azért az *ügynök* mégsem jó magyar névszó. Fogarasi Kis Sztóra (1835) az *Agent* szóra így felel: *ügyvivő*, *ügyviselő*; sőt Ballagi megtoldja ezzel: *alkusz*. A magyar kereskedők maradiságát jellemzi, hogy inkább használnak egy megszokott rossz szót, semmint egy új jót alkalmazzanak. Pedig mi állná útját használatának? Az agentura = *ügyvivőség*, a General-agentur = *főügyvivőség*, nem pedig *vezérügynökség*. Az a bizonyos „Geschäftsführer” mindig inkább *munkavezető* (nem üzletvezető), mint *ügyvivő*.

Végül még néhány szót az *elnök*-ről. Herzog szaktárs kérdezi, miért nem ajánlottam az *elnök* helyett is — mely szintén *-nök* képzővel alakult — a *Vorsitzender* = *előülő* névszót? S rögtön magállapítja, hogy bizonyára nem azért, mert „előnyben” részesitem a szlávizmust a germánizmussal szemben. Nem. Az *elnök*-re Barczafalvi (1787) csinálta az *előülönök*, Fogarasi pedig (1835) az *előnc* szót; sőt Kunoss az *elődenes* szót terjesztette. Bugát szokása szerint kimetszett a szó közepéről néhány betűt s megeremtette az *elnök*-öt. Így csinált Bugát követői a *hom*(okos agy)*ag*-ból *homag*-ot. Budenz (1860) noha tudta, hogy az *elnök* (már ki nem irtható, a *némber* formájára *elémber* (előember) gondolta ki, de nem akadt követője. Ezért maradt meg

VIDÉKI HIREK.

A *temesvári* szaktársak nagyarányu ünnepély keretében készülnek megülni segélyző egyesületük alapításának 60. évfordulóját és ebből az alkalomból az egyesület történetét egy magyar és német nyelvű műben örökítik meg. Az ünnepségek keretébe imponásan fog beleilleszkedni a Szakkör állat jul. 16-án rendezendő nyomtatványkiállítás is, amely a pünkösdkor Kolozsvárról és Egerben kiállított gyűjteményeket fogja magába foglalni. Szakelőadókul a választmány Pollák Simon és Pavlovszky J. Alajos szaktársakat küldte ki.

A *székesfehérvári* szakegyesületi helyicsoport megalakulásának tizedik évfordulóját július hó 2-án fogja megünnepelni. Ebből az alkalomból hangversenynyel egybekötött nyári táncmulatságot rendeznek. A hangversenyen az Athenaeum-dalkör is közreműködik.

Pécs városából. A nemrég alakult Gutenberg-dalkör a budapesti Senefelder-dalkör közreműködésével pünkösöd vasárnapján fényesen sikerült dalünnepélyt rendezett. A dalünnepélyen mind a két dalárda a legjobbat produkálta s a kabarészámok is nagy sikert arattak. — Pécselt az elmúlt évben alapított „Pécsi Hirlap” kiadására alakult Pécsi lapkiadó rt. közgyűlése elhatározta a felszámolást s így a nevezett lap május 15-én megszűnt. A részvényláráság nyomdájának régi felszerelését újból Taizs József veszi át, míg az új felszerelést a Pécsi könyvnyomda rt. vette meg, a lapot pedig az ugyanezen vállalat által kiadott „Pécsi Napló”-ba olvasztották be.

Országos kiállítások a vidéki városokban. Mostanában három nagy vidéki városban fáradoznak országos kiállítások szervezésén. — Az egyik kiállítást Szegeden akarják rendezni 1914-ben és ennek támogatására a szegedi városi tanács évenként 50–50 ezer koronát kíván megszavaztatni. A kiállításhoz — mely az alföldi kulturát és közgazdasági állapotokat van hivatva felárni — az ottani iparoskörök nagy reményeket fűznek. — A másik országos kiállítást Temeavárt fogja rendezni a temesvári kereskedelmi és iparkamara. Végső időpontul az 1916. évet állapították meg. Akkor lesz 200. évfordulója ama világtörténelmi eseménynek, mely Temesvár visszahódításával az oszmán uralomnak hazánkban véget vetett. — Legújabbban pedig Miskolc városa csatlakozott a kereskedelmi és ipari kiállítások tervével foglalkozó városokhoz. A kiállítást 1918-ban, a város törvényhatóságga emelésének 10. évfordulóján fogják rendezni. — Mindenesetre városaink erőteljes gazdasági fejlődését igazolják eme törekvések, a kiállítás népszerűsége pedig amellét bizonyít, hogy a magyar ipar független haladása, valamint a hazai gyártmányok megismertetése és szélesebb területen való bevezetése szempontjából országoszerte a kiállítást tartják a legcélravezetőbbnek.

KÜLFÖLDI HIREK.

Az új német könyvművészet. Ezt a sokat jelentő címet viseli a berlini királyi műipari muzeumban most megnyitott kiállítás, mely tulajdonképpen a német grafikusművészek egyesületének első kiállítása. A kiállítás egyike a legérdekesebbeknek a maga nemében a műveikkel résztvesznek azon a legnevesebb német grafikusművészek: Lechter, Weisz, Ehmcke, Cisarz, Vogeler, Heine, Orloff, Kleukens, Behrens stb.

Berlinben a Scherl-cég rotációs gépmesterei a múlt héten az illetékes fórumok határozott ellenzése dacára, beszüntették a munkát, minek következtében három, később kilenc tekintélyes napilap nem jelenhetett meg. A mozgalom magával rántotta a Mosse-, illetve Ullstein-cég rotációs gépmestereit is. A konfliktus vége az lett, hogy a Scherl-cég 37 gépmestere közül (a szervezettel hozzájárulásával) kizárt hat gépmestert, egy pedig önként lépett ki.

Az 1914-ben rendezendő avánci országos kiállítás természetesen a grafikai iparágakra is fog kiterjedni. Láthatók lesznek régi nyomdaberendezések, a berni történelmi muzeum Gutenberg-szobája, régi könyvek, könyvtáblák, nyomtatványok, rajzok és fametszetek. Ezek mellett az újkori modern grafikai ipart is bemutatják, ennek keretében tervezik egy modern ujságnomda üzembehelyezését, különböző kőforgógépekkel és szedőgépekkel. A kiállításon ezenkívül a többi sok-

az *elnök* és ezért nem ajánlottam én sem helyette jobbat. Az *előnc és elődenes* pedig ma már bajos ujitás lenne.

Hogy a „nyelvtanárok ma már nem állítanak fel helyesírási szabályokat a nyomdászok képviselőinek meghallgatása nélkül“, erre nézve tévesen utalt Herzog szaktárs a német Duden példájára; tudvalevő, hogy a *Rechtschreibung der Buchdruckereien deutscher Sprache* főképpen *nyomdai* használatra alkotott s így csak természetes, hogy a német nyomdásztestületet kezdeményezésére szerkesztett helyesírási szótárnál Duden meghallgatta Reinecke Ottó németbirodalmi nyomdai korrektor tanácsait is, melyek azonban tulnyomó részben a helyesírással okozati összefüggésben álló tipografiai vonatkozású kérdésekre szólottak. De szeretném tudni, vajjon a nyelvtudósok az Akadémia kiadásában megjelenő vagy a közoktatásügyi miniszterium rendeletére szerkesztett helyesírási és nyelvtudományi műveknél is előbb kikérik-e a nyomdászok véleményét?

Betüöntödei ujdonságok. „Presse“ reklámbetü

Petit.

Auf dem Mars hat man eine Anzahl Manäle entdeckt, welche alle eine regelmässige gerade Form haben

Cicéro.

Einladung zum Herbstfest des Vereins Merkur

Mittel.

Serbien 12 Ungarn

Tercia.

Besuchsanzeige

Duplamittel.

Bonheur des dames

4 cicéro.

Reklameteil

H. Berthold, Berlin.

Bauer & Co., Stuttgart

Az tagadhatatlan, hogy jó szolgálatot tenne a nyomdászoknak az egyöntetű magyar írásmód szótára, ámde ennek megalkotása nem képezi a nyomdászok hivatását, annál kevésbé, mivel a nyelvtudósok maguk sem állapodtak még meg abban, vajjon a magyar helyesírás etimológiai vagy fonetikai alapon nyugvó hangtörvények szerint használja-e a más nyelvekből kölcsönvett s nyelvünkben meghonosodott idegen szókat. Ez a szótár tehát még a jövő zenéje. *Schwartz Armin.*

***

Schwartz szaktárs viszonválaszára csak az a megjegyzésem, hogy a *-hatni, -hetni* képzők lehetőségét, esetlegességet fejeznek ki és ezért nem tartom helyesnek, ha a közhasználatba átment *nyugdijképes* szót *nyugdijazható*-ra javítjuk. Megengedem, hogy ez utóbbi magyarosan fejezi ki az előbbi fogalmat is, de a jó nyelvérzékkel bíró magyar észre fogja venni azt az árnyalatot, mely a két kifejezést megkülönbözteti egymástól. Azonban elkerülhetjük ezt is, ha *nyugdijképes* helyett *nyugdij-jogosult*-at szedünk.

Egyebekben, mint válaszra méltatott cikkemben is megírtam, kövendőnek tartom Schwartz szaktárs tanácsait, amennyiben a megrendelők megengedik.

Herzog S.

Az árjegyzékszedés.

(I.) A kereskedők és gyárosok áruik és gyártmányaik árának emelkedését, mérséklését, illetve azok időközönkénti ismertetését, ugyszintén az áruik kivitelében eszközölt változtatásokat, árjegyzékek kiadásával adják tudtul.

Ha egy cég árjegyzékét a nagyközönséghez juttatja, úgy azt nagy példányszámban kénytelen készíttetni és ezért arra törekszik, hogy árjegyzékére minél kevesebbet költsön. Ebből kifolyólag rendszeren rossz minőségű papírral is megelégszik az illető cég és arra is igyekszik, hogy az oldalakra minél több szöveget és ábrát rászoritson s ezzel az árjegyzék oldalszámát és az előállítási költségeket is csökkentse, abból a szempontból indulván ki, hogy a címzett, akinek az árjegyzékét meg fogja küldeni, annak elolvasása, sokszor csak áttekintése után ugysis eldobja, tehát kár volna az árjegyzékre többet költeni, mint amennyit éppen kénytelen.

Azok a nagykereskedők, de különösen gyárosok, akik árjegyzékeiket csupán a viszontelárusítóknak, illetve a szorosabb értelemben vett vevőközönségük használatára, gyakran szintén nagyszámu mennyiségben készíttetik, már nagyobb áldozatkészséget tanusítanak s ennek ellenében megkövetelik, hogy árjegyzékeik könyvnyomdai előállítása elsőrangú és könnyen áttekinthető legyen.

Mint minden nyomtatványnál, úgy az árjegyzéknél is elsősorban a papír nagyságát kell megállapítanunk. Szokásos nagyságok a tizes kvart és oktáv, továbbá a nyolcas kvart és oktáv. Természetesen vannak ezektől eltérő alakok is, amint azt a megrendelő kívánja vagy esetleg az ábrák alakja is lehet erre befolyással. Az említett gyakori papíralakokat azután álló vagy fekvő helyzetben is használhatjuk, amit szintén az ábráktól teszünk függővé.

A papír megválasztásánál törekedjünk arra, hogy lehetőleg simítatlan és fénytelen papírt használhassunk a nyomtatásra, mert a simított és fényes papír bizonyos plasztikusságot ad a nyomtatványnak — amit pedig el kell kerülni — s a szöveg is nehezebben olvasható, aminek az a magyarázata, hogy szemünk jobban bírja a fénytelen dolgokat, mint a fényeseket. Ha azonban az árjegyzék ábrái között autotípiák vannak, úgy, azoknak jó nyomtathatása érdekében nem zárkozhattunk el a fényes, sőt krétázott felületű papír használatára elől.

Amikor egy árjegyzéket munkába adnak, rendszeren az egész vagy egy-két ivre való kéziratot kapunk kezünkbe, s abból és az elhelyezendő klisékről megállapíthatjuk a papíralakot, az oldalak nagyságát s azt is, hogy azok keretbe szedhetők-e vagy sem.

Az oldalak nagyságának meghatározásánál tekintetbe kell venni a margót; ügyelnünk kell arra, hogy az ne legyen kicsiny, de semmi esetre se tulságosan nagy. A margó 3-5 ciceró közt váltakozhatik; oktáv alaknál inkább 3 ciceró, mint 5, kvart alaknál pedig jobb hatást érünk el a 4-5 cicerós margóval, mint az ennél keskenyebbel.

Ha a kéziratot áttekintjük, azonnal megállapíthatjuk, vajjon a szöveg és a hozzávaló klisék az adott papíralakon könnyen elhelyezhetők-e vagy sem. Amennyiben e tekintetben tiszta képet alkottunk magunknak: megtudjuk azt is, hogy célszerű lesz-e keretet alkalmazni?

Mindenesetre jobb és egységes hatást tudunk elérni, ha az oldal szövegét és ábráit kerettel egybefoglaljuk, hogy az szétszórtnak ne lássék, mert az árjegyzékek ábrái csak a legkritkább esetben képeznek egységes alakot.

A kerethez ne használjunk apró, figurális körzetarabokat, mert ezáltal nehezkessé tesszük az oldalt. Legjobb ezért mindenkor csak vonalakat alkalmazni, mivel azok bármily kivitelű rajzzal összhangban állanak. A vonalak vastagságát mindenkor az ábrák világosabb vagy sötétebb foltjához és a címsorok erősségéhez viszonyítva állapítsuk meg; a finom vonalakkal sohasem érünk el dekoratív hatást, viszont azonban a tulságosan kövérképű vonalak sem alkalmasak a diszítésre, s így a legcélszerűbb az arany középutat követni s ehhez képest a nyolcad- vagy negyedpetites kövér léniákból összeállítani a keretet, melynek a lehető legegyszerűbbnek kell lennie.

szorosító eljárások (könyvnyomtatás, fénynyomtatás, kartografia stb.) is képviselvése lesznek.

A kopenhágai iparművészeti muzeumban e hó közepén érdekes, chinai és japáni sokszorosítókat tartalmazó kiállítás nyílt meg, mely kiváló történelmi áttekintést nyújt a két ország festő- és sokszorosító-művészetének évszázadokon át való fejlődéséről.

Guatemala amerikai köztársaságának — az oltani „Heraldo” című lap híradása szerint — eléggé kifejlett nyomdaipara van. A legutóbb felvett statisztikai adatok 20 nyomda létezéséről számolnak be, s ezekben 18 kőforgógép, 15 gyorsajtó és 150 tégelynyomógép van üzemben. A nyomdai alkalmazottak száma körülbelül 400. A köztársaság lakosainak száma 1,200.000.

Japánban erős mozgalom indult meg az eddig még hivatalos japán írásjegyeknek antikva-írással való felcserélése érdekében. Mi sem természetesebb, mint hogy a copfok rohamlépésben civilizálódó hazájában nagyon sokan szívósan ragaszkodnak a „nemzeti” írásjegyekhez és mindent elkövetnek, csak hogy az antikva-írás elfogadtatását megakadályozhassák. Ez azonban aligha fog sikerülni, mert a külföldön tanult japánok — akik közül nagyon sok a magasállású államhivatalnok, tanár, orvos stb. — minden befolyásukat latbavetik az antikvának hivatalos írással való nyilvánításáért s számítnak arra, hogy a közel jövőben a parlament állásfoglalása is az ő javukra dönti el a kérdést.

Kínából. A Shanghaiában elő 6293 európai, illetőleg külföldi között 33 szedő és nyomó van s ugyanannyi a hírlapíró. A távoli Keletnek egyik legtekintélyesebb lapja az „Ost-Asiatischer Lloyd, most lépett át a 25. évfolyamába; ezenkívül azonban egész sereg nem kínai nyelvű napilap és folyóirat jelenik meg a sárkányok országában; a legjobban vannak elterjedve: a „Tageblatt für Nord-China”, a „China-Times”, a „Peking- and Tientsin-Times” és a „North-China Daily News”. — A kínai kormány két évvel ezelőtt dr. Chen államhivatalnokot Európába és Amerikába küldte ki, hogy az állami bankjegynyomdák berendezését tanulmányozza. Dr. Chen nemrégén tért vissza tanulmányutjáról és az ő ajánlata folytán határozta el a kormány, hogy a léteendő bankjegynyomdát a washingtoni hírneves műintézet mintájára fogja berendezni, körülbelül tizmillió korona költséggel. A berendezéshez már hozzáfogtak és remélik, hogy két év múlva, amikor a kínai parlament összeül, megkezdheti működését. Kínában tehát a pénzértékek egységeisége dolgában nemsokára rendezett viszonyok állanak be, mert tudnivaló, hogy Kína minden tartományában más-más pénznem van forgalomban és azok értéke is különböző, ami főleg a kereskedelem akadálytalan lebonyolítását tette lehetetlenné.

VEGYES HIREK.

Misztótfalusi Kiss Miklósról a Chikagóban megjelenő The Inland Printer című szakfolyóirat a következő hírecskét hozza: „Az első magyar könyvnyomató, Nikolaus Kiss-Misztótfalusiensis emlékét — akinek neve valószínűleg a latin és magyar nyelv keveréke — nem-sokára a szülőfalujában, Misztótfalun (I) felállítandó szoborral fogják megörökíteni. De az, aki valóban először nyomtatott Magyarországon (1473), német volt és Heisz Andrásnak neveztek. Ő nyomtatta a művészetet kedvelő Korvin Mátyás király részére a Chronica Hungariorum-ot; minthogy azonban mostanában a németeket nagyon gyűlölik Magyarországon, alig remélhető, hogy Heisz dicsőségét elismerjék.” — A nevezett lap tudósítója szerint tehát a németek a mi szerecseneink, akiket lámpavastra huzunk vagy elevenen megskalpolunk. Igaz, hogy az ország és városaink intézői érzéketlenek az egész emberiség szolgálatában állott külföldi nagyok emléke iránt. Ezt bebizonyították többször és legtöbbször akkor, amikor a fővárosi tanács elutasította azt a kérést, hogy egy utca Gutenbergről neveztesse el, de a nyomdászat művelőin igazán nem mulik, hogy szakmájuk történelmi nagyjait nálunk nem övezi körül az őket megillető glória.

A 42 és a 36 soros Gutenberg-bibliák hasonmáskiadásai. Lapunk múlt évi november havi számában megemlékeztünk arról, hogy egy párisi cég Gutenberg negyvenkét soros bibliájának hasonmáskiadására előfizetést hirdet. E hír kiegészítésre szorul, amennyiben a hasonló kiadásának eszméjét a párisi H. Welter cég már múlt év április havában vette fel, s alig hogy ennek híre ment: a tervet legott kiejáratotta magának a leipzig-i Insel-Verlag, mely a múlt év júniusában már teljesen kidolgozott tervet is kiadott. Természetesen a két cég között most már megindult a versengés, annál inkább, mivel a műkivitelének tervei lényegesen különböztek voltak. A Welter-cég a reprodukáláshoz alapul szolgáló eredeti példányt is szerencsésbben választotta meg, mint a leipzig-i cég. Az előbbi cég a pompás müncheni példányt szemelte ki alapul s ezt ki akarta egészíteni a Gutenberg által duplán nyomtatott 139 lap összes variánsaival, míg az Insel-Verlag a hasonmáskiadás alapjául a berlini könyvtár fényes, de csónka hártypéldányát választotta, s ennek hiányait egyéb pergamenpéldányokból s a Tabula rubricarumot pedig az előbb említett müncheni példányból akarta kiegészíteni; elgondolható, hogy az ilyen önkényes összeállítás a lehető legzserencséltebb gondolat. A két cég marakodásának vége azonban — mint a Literarische Zentralblatt jelenti — békés meg egyezés lett, melynek értelmében az Insel-Verlag fogja kiadni a 42 soros bibliát, Welter pedig — eme

Az árjegyzékek oldalain rendszeresen a cég nevét és lakását szokták elő lapfej gyanánt alkalmazni. Sok esetben láthatjuk azonban azt, hogy az oldal felső részén csupán a cégcímet helyezték el, míg a laccímet feltüntető sor az oldal alján nyert elhelyezést.

Amennyiben tehát a cégcímet minden oldalon kell megismételni és keretet is alkalmazunk, úgy ajánlatos az előbbi a kerettel összekombinálni, amint az a bemutatott példákön is látható.

Ha azonban az ábrák a kereten belül nem lennének elhelyezhetők, vagy ha ezt csak a szöveg tulságos összeszorítása árán tudnók elérni: célszerűbb a keretet teljesen elhagyni, mert azt a hibát ma már nem szabad elkövetni, amelyet régi árjegyzékeken láthatunk, hogy az ábrák levegősebb elhelyezése céljából a keretet megszakítjuk.

Ezt elkerülendő a keretet — mint már említettem — hagyjuk el és csupán egy egyszerű, de csinosan megszedett fejet alkalmazunk (lásd a példákat).

BEDECKER VILMOS, DEBRECEN	WÖRNER ÉS TÁRSA GÉPGYÁRA
BUDAPEST, VÁCI-UT 32. SZÁM	

TELEFON 11-21 MÖDLINGI GYORSSAJTÓGYÁR R.-T. ALAPITVA 1848. MEZELŐTT KAISER L. FIAI R.-TÁRS. BUDAPESTI FIOKTELEP: VII., AKÁCFA-UTCA 13. SZÁM.

GÉPGYÁR: BUDAPEST VI. KERÜLET MUNKÁCSI-UTCA 1 TELEFON 19-89	☉ SZEKERESI NÁNDOR ☉ GÉPGYÁRA ÉS ÉRCÖNTŐDÉJE BUDAPEST V., VÁCI-UT 20. SZ. TELEFON 19-88	☉ ÉRCÖNTŐMŰHELY: BUDAPEST V. KER. VÁCI-UT 20. SZÁM TELEFON 19-88
--	--	---

Sok esetben — amennyiben az előállítási költségnél nem bir fontossággal — a keretet más színben nyomtatják, mint a szöveget s ezáltal az árjegyzék sokkal jobb hatásúvá válik, feltételezve, hogy a színeket izléssel választották meg és nyomás tekintetében is kifogástalan munkát produkált a gépmester.

Ha a keret színéül vöröset vagy más intenzív színt választottunk, úgy a vonalak gyengébbek kell hogy legyenek, ha azonban világos színben állapodtunk meg, akkor azok kövérebbek is lehetnek. Elhibázott munka volna azonban az, ha a keretet egészen világos alapszínfestéssel nyomtatnók, amint azt sok árjegyzéken láthatjuk.

Megjegyzendő még, hogy két szín alkalmazása esetén lehetőleg csupán a keret vonalait nyomtassuk más színnel, a szövegrészből ne emeljünk ki cimsorokat, mert ez tarkítaná az oldalakat s nem hogy emelné, hanem határozottan rontaná a hatást, melyet egyébként a keret más színnel való nyomtatása által elérünk.

Sokszor azonban a megrendelő kívánságára a cimsorokat valamely kiemelő színnel kell nyomtatnunk, noha az — különösen, ha sok a kiemeltendő cimsor — a jó hatást károsan befolyásolja; ez esetben tanácsos a keretet is a szöveggel együtt nyomtatni, ügyelvén arra, hogy az azt ne üsse, hanem harmonikusan simuljon hozzá. (Folytatjuk.)

A helyes német szedésről.

Magyarországon nagyon sok németnyelvű nyomtatvány készül s ha tekintetbe vesszük a magyar nyelvnek Európában való izoláltságát, amely körülmény Magyarországnak a külfölddel való kereskedelmi és tudományos érintkezésében a német nyelvet előtérbe tolja, továbbá a németajku népfajoknak — a szászok, a svábok és a zsidók egy jó része — anyanyelvükhöz való ragaszkodását: ez a legkevésbé sem tűnhetik fel csodálatosnak.

A nagyszámu németnyelvű nyomtatványhoz viszonyítva nincs elegendő korrekt német-szedőnk. (Szándékosan írom kötőjellel e szót, nehogy félreértsenek; német-szedő alatt bármilyen anyanyelvű oly szedőt értek, aki járatos a német nyelv szedésében.) Az elemi iskolákban nem tanítanak német nyelvet; a nyomdászoknak készülő ifjak tulnyomórészt csak magyarul tudnak, vagy ha beszélnek is németül, a helyesírást nem ismerik. Külföldi német-szedők behozatalával nem mennék sokra, mert az osztrák vagy birodalmi német szedők nem tudnak magyarul, amely körülmény itteni alkalmazhatóságukat csaknem kizárja.

Azt hiszem, nem végzek felesleges munkát, ha tölem telhetőleg valamelyes vezérfonalat igyekszek adni a német nyelvet szedő magyarajku szedő szaktársaimnak.

A helyes németnyelvű szedésre való utbaigazítás magyarajku szedők számára két irányban történhetik: először olyan magyarajku szedők számára, akik a német nyelv szedésében már némileg jártasak, másodszor, akik csak kezdők.

Azoknak a magyarajku szedőknek, akik a németnyelvű szedésnek alapvető szabályait már ismerik, főleg az új helyesírás okoz nehézségeket. Nincs szándékomban nyelvészeti fejtegetéseket közreadni, csupán a szedéssel összefüggésben levő, a korrektori gyakorlatban észlelt hibákból leszűr — ugyszólván — sémát óhajtok felállítani.

Az új német helyesírás megkívánja az antikvából szedett német szövegben is a kettős *ss* helyett az ugynevezett „scharfes *s*” (β) alkalmazását. Ennek a betűnek milyen helyen való alkalmazása leginkább okoz fejtörést a nem vérbeli német-szedőnek. Az β alkalmazandó: a szavak végén (*groß, blaß, Ausschuß*), mássalhangzó előtt (*faßbar, läßt, küßt*), kettős magánhangzók (*ei, au*) után (*reißten, außen*), nyújtott magánhangzó után (*stoßen, grüßen, schließen, Gefäße, Füße*). Minden egyéb esetben kettős *ss* (frakturban *ſſ*) használandó, így: *müssen, besser, Klasse* stb., kivéve az egy *Straße* szót, amely β -szel szedendő dacára annak, hogy nem illik reája egyike sem a fent említett szabályoknak. Verzál betűkkel szedett szavakban az β betű így szedendő: *SZ* (pl. *FUSZ*).

Az új német helyesírás főbb eltérései a régítől a következőkben foglalhatók össze röviden: A *-nis* végű szavak (*Zeugnis, Kenntnis*) csak egy *s*-szel (frakturban *ß*) szedendők. (A régi helyesírás kettős *ss*-t, frakturban *ß-t* vagy *ſß-t* irt elő.) A *t* utáni *h* betű a német eredetű szavakban (*rot, Teil*) elhagyandó, a görög eredetűekben (*Methode*) azonban meghagyandó. A német nyelvben meghonosodott idegen szavakban előforduló *c* betű, ha *k*-nak ejtik, *k*-val, ha *c*-nek ejtik, *z*-vel szedendő. (Korrektur, Spezialität [a régi helyesírás szerint: Correctur, Specialität]). Ha a német nyelvben meghonosodott idegen szavakban előforduló kettős *cc* betű közül az egyik *k*-nak, a másik *c*-nek ejtik, *kz*-vel szedendő (Akzept, régi helyesírás szerint: Accept). Az idegen nyelvekből származó igék *-ieren* végződéseiben előforduló *i* betű után *e* teendő (laborieren, diplomieren; régi helyesírás szerint: laboriren, diplomiren), szintugy *e* betű teendő minden ilyen igéből eredő képződményben előforduló *i* után (Laborierung, Diplomierte). Hármás betűt nem ismer többé az új helyesírás. A régi helyesírás szerint tudniillik, ha egy kettős betűvel végződő szóhoz ugyanolyan betűvel kezdődő szó került összetétel gyanánt, hármás betű is létezett. Például: *Kammacher, Schiffahrt, Zollinie* (a régi helyesírás szerint ezeket a szavakat így irták: *Kammacher, Schiffahrt, Zollinie*). Az új német helyesírásnak egy lényeges ujtása még az is, hogy a nem

kiadvány második kötetének megjelenése után egy évvel — a 36 soros biblia hasonmáskiadását fogja megindítani.

A Gutenberg-biblia árverése Newyorkban. Április 24-én nagyszámu könyvbarát és régiséggyűjtő jelenlétében folyt le az a nevezetes árverés, amelyen egy még eddig soha meg nem haladott magas összegért vették meg a világirodalom legbecesebb könyvei egyikének gyönyörű példányát: az 1450-1455. évekből való eredeti Gutenberg-Fust-féle bibliát. Smith György könyvkereskedő kezdte meg az árverést 10.000 dollárral, mire óriási derűtség támadt; ekkor Quaritsch, a British Museum megbízottja 15 ezret ígért s mindjárt utána mr. Valentin 20.000 dollárt ajánlott. Mr. Widener pedig, a Rembrandt-féle „Malom” vásárlója 21.000 dollárt kiáltott ki. Ettől kezdve minden egyes ajánló 1000 dollárral többet ígért. Harmincezer dollárnál a British Museum megállt és mikor az összeg 40.000 dollárra rugott, már csak mr. Smith könyvkereskedő és mr. Widener közt folyt a versengés a könyvért. Mikor aztán az utóbbi 49 ezer dollárt ajánlott, Smith gyorsan 50 ezerre kerekítette ki a szép összeget, s erre általában csend állt be, melyet falrengető taps szakított meg. A jelenlevők mind Smithre rontottak és azzal a kérdéssel ostromolták, hogy tulajdonképpen ki lesz a gyönyörű példány tulajdonosa? Erre Smith azt felelte, hogy a bibliát a nemrég elhalálozott híres vasutkirály, mr. Huntingdon P. Collis unokaöccse számára, mr. Huntingdon E. Henrynek vette meg. Természetesen általános megnyugvásul szolgált, hogy a ritka könyv Amerikában marad. Eredetileg Hoe gyűjteményéből származik az „Editio princeps” ez igen becses példánya, kitől mr. Quaritsch vette meg, de amaz igaz lelkesedése dacára azt a barbárságot követte el ezzel a drága példánnyal, hogy eredeti könyvtáblájából kivette a könyvtáranak megfelelőleg kötötte be. Szerencsére azonban még megvolt a táblája és az árverésen a dísznőbrérel átvont eredeti cserfátblába kötve, 20 fémverettel és 8 pánttal ellátva jelent meg. Ezt az elárverezett könyvet bizonyos szempontból véve mint unikumpéldányt tekintik, mert nagyon valószínűtlen, hogy valamely nemzeti könyvtáron kívül még egy ilyen példány létezne valahol, amely teljesen pergamenre van nyomva; így hát aligha fog még egy ilyen Gutenberg-biblia egyhamar eladásra kerülni. Quaritsch ezelőtt 14 esztendővel Ashburnham lord hagyatékából vette 4000 font sterlingért és röviddel rá 5000 font sterlingért hirdette eladásra. *Schw.*

A papír alkonya. Egyik legtekintélyesebb tudományos folyóirat, a londoni „Documents du Progrés” rendkívül érdekes értekezést közöl Edison tollából. A nagy feltaláló a huszadik század még elkövetkezendő technikai eredményeiről értekezett és többek között megjöven-

döli, hogy e század vége a papír alkonyát jelenti. Egyszerűen nem lesz többé szükség papírra, mert annak helyébe más anyag kerül: egy nikkellöntvény. Roppant finom nikkellemezekre fogunk írni, melyeknek vastagsága a milliméter ötezred-része (1/2000). Ez a nikkellöntvény fogja a ténst és nyomdafestéket, emellett pedig tartósabb a papírnál. Edison, saját kijelentése szerint, már meg is találta a szóban forgó nikkellöntvényt. — Eme hiradáshoz csupán azt fűzük hozzá, hogy — tekintettel a technikai tudományoknak kolosszális arányú fejlődésére — nincs okunk kételkedni a papírnak nikkellemezekkel való helyettesítésének elkövetkezésében, de ami a lemezek vékonyságát illeti: annak lehetőségét határozottan tagadjuk, a kétségbe vonjuk azt is, hogy eme találmány a papírt a használatból teljesen kiszorítaná, mert az még nem bizonyos, hogy e nikkellemezek az írásra és nyomtatásra tökéletesen alkalmasak. Egyazóval: várjuk be a gyakorlati kísérletek eredményeit.

Ujfajta levélborítékok. Zsinóros levélborítékok elnevezés alatt ujfajta levélborítékok kerülnek nemsokára forgalomba, ha ugyan lesz, aki használataba vegye azokat. Az új levélborítékok felbontásához nem kell kés vagy olló, hanem csupán egy, a borítékból kiálló kis gombot kell meghúzni s a boríték azonnal felszakad.

Ablakos levélborítékok. Közismertek azok a levélborítékok, melyeknek előoldala rézben áttetsző, úgy hogy azon keresztül olvasható a borítékba helyezett levél megfelelő helyére irt cím. Az efajta borítékok használata a gyakorlatban kitűnően bevált, ennek dacára nem nagyon terjedt el. Megleő a posták ellenszenvé, melyet eme borítékok iránt táplálnak. Ugyanis az osztrák posta az ablakos levélborítékban feladott ajánlott leveleket nem kézbesíti, miáltal a feladóknak sokszor kárt is okoz. — A magyar kormánynak tehát közbe kellene lépnie az osztrák kormánytól, hogy ne górdítsen akadályokat ezen levelek kézbesítése elé; vagy pedig utasítsa a magyar postahivatalokat, hogy az ablakos levélborítékba burkolt, Ausztriába szülő ajánlott leveleket ne vegyék fel. — Ujabbán a chillei és ausztráliai államposták igazgató-ságai is rendeleteket adtak ki, melyekben az ablakos levélborítékok használatát eltiltják.

HIVATALOS RÉSZ.

Választmányi ülés 1911 május 18-án. Jelen vannak: Elnök, I. és II. alelnök, I. és II. titkár, pénztáros, I. és II. gazda és 13 választmányi tag. Igazolva távol: Spitz, Stefáni, Gang, Schornstein és Bauer. Elnök megnyitja az ülést, s felolvasztatja a múlt üléis jegyzőkönyvét, melyet a választmányi hitelesít. A mai üléis jegyzőkönyvének hitelesítésére Novák Alajos és Steinherz Miklós

kifejezetten főnévi beállítású szavakat (leginkább amikor előljáróval vannak ellátva vagy igékkel kapcsolatban határozóul szolgálnak) kisbetűvel írja vagy egy szóba az előljáróval; így: im allgemenen, imstande, zugrunde, zuhause, im ganzen, in bezug stb., ami a régi helyesírás szerint így volt: im Allgemenen, im Stande, zu Grunde, zu Hause, im Ganzen, in Bezug. A *samt* (együtt, -val, -vel) szó és az abból eredő képződmények (sämtlich, gesamt) egy *m*-mel szedendők az új helyesírási szabályoknak megfelelően, de a sammeln és Versammlung szavak két *m*-mel szedendők. A *tot* (halott) szó csak *t*-vel szedendő, szintugy az abból eredő képződmények (töten, getötet), a régi német helyesírás ezeket így írta: todt, tödten. Ellenben Tod (halál) és képződményei (pl. tödlich) *d*-vel szedendők. A selbständig szót csak egy *st*-vel kell szedni (régii helyesírás szerint: selbstständig).

Vannak az új német helyesírásnak még egyéb apró-cseprő szabályai, mivel azonban azoknak alkalmazása ritkábban fordul elő, eltekintek azok felsorolásától.

* * *

Annak a magyarajku szedőnek, aki még csak kezdő a németnyelvű szedésben, elemibb ismeretekre van szüksége, főleg ha frakturból szed.

A frakturban a következő betűk vannak egybeöntve: *ct*, *ct*, *ff*, *fi*, *fl*, *ll*, *ff*, *fi*, *ft*, *ff*, *ff*. Ezeket rendszerint nem szabad két betűből összeállítani. Vannak azonban esetek, amelyekben két betűből kell némely egybeöntött betűt összeszedni, még pedig olyankor, amikor az egybeöntött kettős betűnek elsejével egy szó vagy szótag végződik, a másikával pedig a hozzája kapcsolt szóösszetétel vagy képző kezdődik. Felsorolok néhány ilyen, az egybeöntött betűknek szótaglálás szerint való szedésének példáját.

Helytelenül van szedve: *Rauflust, Dorffinsaffe, Stuhllehne, entzüct, auffallen.*

Helyesen így szedjük: *Rauflust, Dorffinsaffe, Stuhllehne, entzüct, auffallen.*

Ezek a szabályok az antikvából szedett német szedésben csak az *ff*, *fi* és *fl* kettős betűkre vonatkozólag bírnak érvénnyel, mivel az antikvában a többi, frakturban létező egybeöntött betű nincs meg.

Megemlítendőek tartom még a kezdő német-szedő számára a frakturban létező *ß* és *ſ* alkalmazását illető szabályt; e két betűnek összetévesztése főleg a latin betűvel írott vagy nyomtatott kéziratnak frakturbetűkkel való szedésekor történik. Az *ß*, amint az már a nevéből: *Stylß* *ß* (végző *ß*) kitűnik, csak a szó végén alkalmazható, az *ſ* azonban a szón belül vagy a szó kezdetén. Magától értetődik, hogy olyan szavak összetételében, amelyeknek elseje *ß*-szel végződik, a másika pedig *ſ*-szel kezdődik, nem alkalmazhatjuk a kettős *ff* betűt, hanem ezt: *ßſ* (például *daßselbe, außsetzen*).

Tudvaleő, hogy a fraktur betűből szedett német szövegben a kiemelés ritkítással történik. A frakturban *ct*, *ct*, *ft*, *ff*, *ff* egybeöntött betűk ritkíthatatlanok, azokat ritkítás esetén is egybeöntve kell alkalmazni, míg a többi egybeöntött betűket (*ff*, *fl*, *fi*, *ff*, *fi*, *ll*) ritkítás esetén két betűből kell összeszedni és közéjük spáciumot tenni.

A helyes német sima szövegszedés fogalma alá tartozik a németeknek alapos munkáját jellemző helyes és arányos beosztás a szavak között. Ha a sort a kizáráskor össze kell húzni, úgy elsősorban a verzális betűk előtt kell kevesebbet beosztani. Tágitás esetén pedig elsősorban az írásjelek után kell többet tenni. A mondatot bevezető pont vagy egyéb írásjel után legalább egy negyeddal többet kell tenni, mint más helyen, a rövidítési pont után azonban kevesebbet, mint egyebütt.

Antikvából szedett német szedésben a diviz vagy minusz elé hajszás-spácium teendő ilyen szóösszetételekben vagy vasuti vonalak neveiben: Silberjuwelen-Warenhaus, Straßenbahn-Verkehr, Eilgutwaren-Tarif, Budapest—Wien, mert különben a diviz vagy minusz az első szóhoz nagyon ragadna a *W*, *V*, *T* betűknek elől levő husa miatt pedig a minusz vagy diviz után üres közöcske maradna. (Ez a tétel egyébként nemcsak a német nyelvű szedésre vonatkozik, hanem a más nyelvűekre is. *Szerk*)

Végül még valamit a sorvégi szóelválasztásokról. Mivel csak kezdőknek írok, csak a legszükségesebbre szorítokozom. A legjobb szóelválasz-

tások azok, amelyekben az előszótagok: *be, an, ge, zer, ver, ent, auf, mit* stb. és az utószótagok: *-bar, -lich* stb. választatnak el a szótól. Nagyobb szedésszélességnél lehetőleg csak szóösszetételek választandók el, például: Nieder-kunft. Elválaszthatatlanok: *au, äu, ie, ei, ch, ph, qu, st, ß, sch, th*. — Helytelen volna tehát például így elválasztani: Sa-uber, Rä-uber, Bec-her, güns-tig, Telep-hon stb., hanem így kell helyesen: sau-ber, Räu-ber, Be-cher, güns-tig, Tele-phon stb. Csakis nagyon keskeny formátnál szabad elválasztani olyan szavakat, amelyekben *ck* fordul elő, akkor is így: Zuk-ker.

A felsoroltakban törekedtem némileg kezére járni a magyarajku szedőknek a német nyelv szedésében. A szaktársak pedig jól teszik, ha buzgóbban hozzálatnak nyelvek tanulásához, mert nyelvtudás lesz maholnap az egyedüli tényező, amelynek segítségével a kézi szedés terén egy nagyobb karéj kenyérhez lehet hozzájutni. *Rasofszky Andor.*

Szedéstechnikai feljegyzések P. J. A.-tól.

A grafikai művészek munkálkodása — amin azt eddig észleltük — a könyvnyomtatásra jótékony hatással van. Észre kell vennünk, hogy a betüöntödék intenzívebb anyagtermelése éppen ama időtől kezdve datálódik, amely időszakban a grafikai művészek felbukkantak. Ettől az időtől kezdve a betüöntödék betüi és ornamentumai jóval felette állanak — művészi szempontból — a mult idők enemü anyagainak. S mindez azért, mert a grafikai művészek e téren kifejtett működésüket úgy a betü-, mint a diszítőanyagok sikszerü megrajzolása útjára vitték át. E téren kiváló betüket és anyagokat termeltek a következő cégek: Berthold, Bauer, Klingspor, Stempel, Schelter & Giesecke, Woellmer stb. betüöntödék. Különösen felemlitendőnek tartom, hogy betüiket ornamentumaikkal egyeztetve, vonatkozásba igyekeztek hozni. Végeredményében tehát elmondhatjuk, hogy ez a művészi beavatkozás a könyvnyomtatásra haszonnal jár, mert ha a művészek igyekezete nem irányult volna arra, hogy maguknak teret hódítsanak, úgy igen soká várhattunk volna, míg a régi tespedt állapotok a betüöntömühelyekben megszűnnek. Különös örömmel látom, hogy újabban a Magyar Iparművészeti Iskolában a betüirással és betütervezéssel is foglalkoznak. Körülbelül tíz évvel ezelőtt felvetett eszmémet látom megvalósulni (lásd a Magyar Nyomdászok Évkönyve 1901., 1902., 1903. évi köteteit). Ebből kifolyólag bizonyosra veszem, hogy néhány esztendő leforgása alatt pompás betüoszorozatot nyerünk az iskola által. Kívánatos lenne azonban, hogy hazai betüöntödéink több áldozatkészséget tanusítanak mint eddig, mert még ezidő szerint is alig termelnek valami eredetit, s így csak természetes, hogy az újabb anyagokért a külföldet keressük fel. Hiszem, hogy ezen, a hazai betüöntödékre káros állapot mihamarabb megszűnik.

* * *

A táblázatos szedéseket figyelve, újabban több esetben láthatjuk, hogy a lénia-nemeket helytelenül törik. Például a kövér léniaikat finom és kettősfinommal keresztelik. Ez helytelen, s ezért a kövér léniaikat mindig határ- vagy törő-vonalaknak tekintjük. Ebből kifolyólag úgy a finom, mint kettősfinom lénia a kövér vonalig terjedhet, azontul pedig mint a megtört résznek folytatását, továbbvezethetjük, de a kövér léniait megörni semmi esetre sem szabad.

* * *

A sorok ritkításának megállapítása. Számptalan esetben látjuk, hogy a műveket, helyesebben a sorokat izléstelenül, rosszul ritkítják. Ezt megállapíthatjuk ama művek, folyóiratok stb. szemlélete után, melyek „művészi kiállítás” jelző alatt néhány napja kerültek közforgalomba. Ilyen és hasonló rossz ritkítás elkerülése szempontjából a következőket ajánlom: a betüem és jelleg megállapítása után főfigyelmünket a betü képére irányítjuk, vajjon keskeny-magas vagy gömbölyded és széles-e a betü. Természetes, hogy a keskeny és magas betüök

kértenek fel. Elnök jelenti, hogy a tanfolyamok részére 1500 K államségely utalványoztatott. Az összeg hovaforítására vonatkozó kimutalás feltérjeztése kapcsán a miniszternek a választmány köszönetet mond és támogatását a jövőre is kéri. Novák László a választmányi tagságot nem fogadja el: tudomásul szolgál a helyébe a soron levő pótlag behivatik. A kolozsvári jubileumi ünnepek alkalmával rendezendő nyomtatványkiállítására a Kör — amennyiben erre felkértek — átengedi gyűjteményeit és képviseltetésével elnököt és l. alelnököt bizza meg. Évi költségvetés és a pénztáros havi jelentése tudomásul szolgál. A Grafikai Szemle egyes példányait a tanoncoknak 40 f-ért bocsátjuk rendelkezésükre. Hajas kirándulásunk sikere érdekében a választmány a legmesszebbmenő agitáció kifejtését határozta el. Brumiller Árpád kéréme, tagdíjhátralék elengedése iránt, teljesítettik. Több tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeztzi.

Pénztári kimutalás 1911. évi április haváról. *Bevétel:* Át hozat a mult óról 466'97 K, 10 darab hitelazóvetkezeti részjegy 100'— K, Gutenberg azobor-alap 1165'21 K, Aca Mihály-alap 507'47 K, tagsági díjakból 621'60 korona, összesen 2861'25 K. Tagsági díjakban befolyt: Államnyomda 12'60, A Nap 3'60, Athenaeum 45'—, Baptista-nyomda 3'60, Budapesti nyomda és lapkiadó 1'20, Bpesti könyvnyomdával 2'40, Bercaenyi-nyomda 1'80, Berkovits-nyomda 1'20, Budaepsti Hirlap 7'80, Buschmann-nyomda 4'80, Egyetemi nyomda 2'40, Egreleti tisztviselők 9'60, Európa 3'60, Fritzi-nyomda 1'20, Franklin 54'—, Franklin-fiók 6'60, Fried és Krakauer 4'20, Galitzenstein 3'60, Garai 2'40, Globus 6'60, Grafikai intézet 3'—, Hamburger és Birkholz 2'40, Hungária 7'80, Hornyánszky 13'20, Jókai-nyomda 1'20, Fővárosi 1'20, Károlyi 1'20, Kellner Ernő 5'40, Kertész —, Korvin Testvérek 4'80, Közaégi nyomda 3'—, Légrády 13'20, Löbl D. és Fia 4'80, Löbl Mór 1'80, Magyar Hirlap 3'—, Markovits és Garai 2'40, Márkus Samu 5'40, Máv. menetjegy-nyomda 3'—, Minerva 1'20, May-nyomda 1'80, Muskál-nyomda —, Otthon-nyomda 1'80, Pallas 23'40, Pannónia 1'20, Pápai Ernő 6'—, Pátria 18'60, Peester Lloyd 5'40, Pazmanium 3'60, Peati könyvnyomda r.-t. 13'20, Posner K. L. és Fia 9'—, Radó Izor 1'80, Révai és Salamon 5'40, Rigler J. Ede 7'80, Biró és Schwartz nyomda 1'20, Roth József 3'60, Rózsa K. és neje 6'60, Stephaneum 18'60, Székesföv. házi nyomda 17'40, Schmidl S. 3'—, Schulhof-nyomda 6'—, Thalia 3'60, Turul-nyomda 1'80, Várnai 4'20, Világosság-nyomda 30'—, Weisz Adolf 1'20, Schlesinger 1'20, Unió 1'20, Wodianer 13'20, Woititz 1'80, Hedvig Imre 1'80, Uránia 1'80. — Gyoma 15'—, Eperjes 9'—, Békéscaaba 3'60, Esztergom 4'80, Eger 9'—, Kolozsvár 9'—, Szegszárd 12'—

10:80, Kecskemét —, Szamosújvár 1:80, Nyitra 4:80, Szombathely 11:40, Székesfehérvár 8:40, Máramarosziget 4:80. — Egyesektől befolyt 43:80.

Kiadás: Szerkesztő fizetése, hirdetési jutaléka 250,—, mellékletek 200:60, 1000 alapszabály és 1000 levelezőlap nyomtatása 33,—, ápr. lapexpedició 44:18, adminisztrációs és portó-kiadások 27:82, világítás 2:22 K. — Összesen 557 korona 82 fillér. — Készpénz e hó végén 530:75, 10 darab hitelszövetkezeti részjegy 100,—, Ács-alap 507:47, Gutenberg szobor-alap 1165:21. K. Összesen 2861:25 korona.

Tagsági forgalom 1911. évi március havában. Beléptek a Körbe: Zsoltos Ignác (A Nap), Laiszky Jenő (Az Elet), Guzmits Viktor, Juhász Ágost, Prónay Károly, Töreky Antal (Székesfehérv.), Maschek Ede (Európa), Balogh Gyula (Bapt.), Kell László (Pápai), Schwarz Béni (Várnai), Márton György (Kálmán), Lange Jenő, Domschitz Ferenc (Athen.), Glancz István, Kuklis Ferenc, Szauer Rezső, Krausz Nándor, Adler Miklós, Gondos Márk, Halász Antal, Hörbe Konrád, Jakus János, Janura Lajos, Jinda Lajos, Kerék Lajos, Kummerländer Béla, Nagy Jenő, Kovartsik Győző, Kerner Ágoston, Mellinger Lajos, Nedelco Coriolán, Paulini Alajos, Pfann Ede, Reim Alajos, Régner Károly, Schneemahr Károly, Szegő Ferenc, Tóth Ferenc, Vadász Artur, Verderber János (Pallás), Berecz Ferenc, Kindornay Lajos, Kraft Márton (Eger), Weisz Lajos, Debbela György, Rosenthal Hermann (M.-Sziget), Ványi Sándor, Tokai János (Székesfehérvár), Lichtner József, Sági József (Légrády), Klein Jakab, Fülöp Lajos, Geszler Mátyás (Posner), Witek István (Pazm.), Pintér Dániel (Bercaényi), Schäffler Jenő, Fiók Albert (Stephanum), Davidovits Péter (Szerb-nyomda), Brünner Nándor, Pingitzer József (Buschmann), Eliás Ferenc (Pop. Rom.), Breiner Elemér, Poledujak Lajos, Steiner József (Garai), Mayer Fülöp (Bíró és Schwarcz), Malatinszky János, Morgenstern Dávid (Hedvig I.), Brandl Izidor, Malik József (Pápai), Schönfeld Jakab (Világosság), Waldner Béla (Rigler), Fekete Ödön, Kiss István (Gyoma), Schlesinger Gyula (Pécs), Sonnenfeld Jenő (Schmidl), Fölker Nándor (Kellner), Adány Pál, Klucsics József, Imre I., Szendrey N., Martis Ferenc (Szeged), Hofbauer István (N. P. Journal), Reisinger István, Pintér János, Szabó László, Tóth János, Varga János (Keszthely), Goldmann Jenő, Hoffmann Oszkár, Fischer Ernő, Pesch István (Bróza), Fogel Mózea, Schwellen Hermann (M.-Sziget), Boros Sándor, Endresz József, Dob Miksa, Nemes Miklós, Stojkeny Sándor (Karánsebes), Goldberger Jakab (Bercaényi), Klein Adolf, Pelkov Donát (Grafikai int.), Berger Akos (Fráter), Pavlovazky István, Gaál Albert (Kaposvár), Schelken József (Markovits), Reich Sándor, Enyedy Mihály, Kratzer

jobban birja a ritkítást, mint a gömbölyded s ezért ahhoz a következőképpen kell alkalmazkodnunk: A betűképnek egyharmadát leszámítva, ennek megfelelőleg eszközöljük a sorok ritkítását; mielőtt azonban ezt tesszük, leszedetünk 6-8 sort a megadott szélességre és azokat többször lehuzva, egész oldalt alakítunk belőlük. Az így nyert oldal sorainak ritkítása arányos lesz. Már pedig ez a művelet lényege. Ilyenmü munkánkat mindig így ejtsük meg, s nem fog megtörténni, hogy vagy tuhajtott, vagy tömör, sűrűnek látszó, kellemetlen hatású oldalképet kapjunk. Még csak azt említem meg, hogy a betűkép egyharmadát a kurrent magánhangzók után állapítsuk meg.

* * *

Nyolcadpetit rézléniákat mindig úgy rendeljük, hogy a szignaturák szépen legyenek. Különösen sok bajt okoznak a fent gyalult szignaturák, melyek által a léniák rugékonyságukat veszítik, nyomás közben lassan-lassan megroppannak s nem egy esetben annyira meghajlanak, hogy a lénia képe teljesen eltűnik, s mindez azért, mert mélyedései által az anyag nagyon meggyöngül. Ügyeljünk tehát a megrendelésnél a fent említettekre, hogy a beállható mizériákat elkerülhessük.

* * *

Hogyan rakjuk alá a szövegben előforduló nagyobb betűnemeket? Gyakran látjuk, hogy a szövegbe szedett nagyobb betűnemek helytelenül vannak aláakva s nem állanak vonalban. Hogy ilyen helytelen esetek ne forduljanak elő, egyszerűen a következőképpen járunk el: a meghatározott szövegbetűnem két darab mássalhangzó *m* betűje közé állítunk ugyancsak *m* betűt abból a betűnemből, amely kiemelésre van szánva, így vonalba aláakvuk s megkapjuk azt, amit a magánhangzók beállításával sehogysen határozhatunk meg, mert azok gömbölydedsége optikai csalódást idéz elő, s ezáltal nem vesszük észre, hogy a kiemelendő szó vagy mondat a betűvonalon kívül áll.

* * *

A könyvgerincek szedése körül újabb ismét az a felfogás hódít teret, hogy a fekvő sort felülről lefelé kell alkalmazni. Miután erre vonatkozólag szabályt felállítani nem tanácsos, mert hiszen sok esetben a szerző vagy kiadó kívánságát kell teljesíteni, úgy gondolom, s ezt helyesebbnek is látom, ha a gerincsor alulról felfelé vonul. Ez a mód sokkal természetesebb, mint az ezzel ellenkező, mert a könyveknek élére állítása után könnyebben olvashatjuk, már pedig ebben az a lényeges, hogy a gerinc-szöveg átolvashatása minden nyaktörés nélkül történhessék.

* * *

A száraz uton való matricakészítés sokkal több kárt okoz a nyomdának, mint azt első pillanatban gondoljuk, s ezért igen kívánatos, hogy ezen művelet valamiképpen megjavíttassék. Tudniillik a túl nagy nyomás, préselés következtében a betűk éles konturjaikat veszítik, meggömbölyödnek, sőt le is törnek. Így egy-egy oldalon tömegtelen cimbetű stb. válik használhatatlanná, s ezeket — olyan nyomdában, ahol házi betűöntőde nincsen — hamarosan pótolni sem tudják. Igen helyesnek vélem tehát, hogy az ilyen, matricáknak száraz uton való előállítására szerkesztett tömöntődei gépet használat előtt alaposan kipróbáljuk, illetőleg annak átvételét mindaddig függőben tartjuk, míg a leirt bajok nemlétezéséről meg nem győződünk.

Nyomtatástechnikai apróságok.

Citromsárga papíron kék színt nyerünk, ha alapszín gyanánt *chrisophán-kéket* használunk, abba késhegyini *fehéret* és nagyon kevés *carmin-cinóbert* keverünk. Az így kikevert szín igen kellemes, jól ható kék lesz; minden más kékszín citromsárga papírra nyomva zöldes árnyalatu tönust ad.

P. J. A.

Reducol. Walter Dalichau leipzig-i cég egy vegyi szert bocsátott forgalomba, mely arra szolgál, hogy a festékekbe keverve, azt kiadósabbá tegye. A Reducol — mint a külföldi szaklapok írják — a gyakorlatban kitűnően bevált; a festék, melybe a szóban forgó vegyi szer kellő mértékben belekeverjük — 25%-kal kiadósabb lesz, anélkül, hogy jó tulajdonságaiból valamit is veszítene. Sőt beigazolódott, hogy a Reducol kiváló szárító anyag; egy németországi nyomda igazolja, hogy egy nagy felületű alapnyomatra, mely a Reducollal preparált festékkel nyomtatott, másfél órai száradás után tökéletesen tudták a második szint rányomtatni. Természetes, hogy e vegyi szer a festék keménységét is csökkenti s ezáltal az még a krétázott papírt sem tépdesi fel. — Nem volt módunkban a Reducol használhatóságáról személyes meggyőződést szerezni, s így csupán a német szaklapok elismerő nyilatkozataira hivatkozhatunk, amikor a nevezett vegyiszert a gépmester szaktársak figyelmébe ajánljuk. —

***

Broncirozás durva papíron. A most divatba jött durva vagy recés felületű papírokra való aranynyomás némi nehézségekbe ütközik. Ha a broncirozáshoz durva szemcséjű broncot használunk, úgy ajánlatos az előnyomtatást Terra di Siena festékkel eszközölni, hogy ezáltal a broncirozás hiányosságait — tudvalevő, hogy a gomba broncpor nem ad tökéletes foltot — valamelyest eltüntessük. A finom szemcséjű broncpor nagyszerűen fed, de viszont a nyomatok letörésénél nehezen lehet a durva felületű papír pórusaiból eltávolítani s így tanácsos, a broncirozást gyapot helyett puha ecsettel végezni. Egyébként a broncfestékeket újabban már annyira tökéletesítették, hogy azokkal való kétszeri nyomtatással egészen szép eredményt érhetünk el, ennél fogva remélhetjük, hogy a kézzel való broncirozás nemsokára — legalább a legtöbb esetben — mellőzhető lesz. m.

István, Pénteky Elemér, Schaff Arpád (Pátria). — Hátralék miatt töröltetett 57 tag. — Meghaltak: Schwarz Sándor (tb. tag) és Nagy Gáspár. — A hó végén 12 tiszteletbeli és 1370 rendes tag, összesen 1382 tag.

MELLÉKLETEINKRŐL

Lapunk e havi számának mellékletei a következők:

Két céghártya, tanműhelyi munkák. — Gyakorlati példák: *boríték*, tervezte Hock Károly; *memorandum*, szedte Bíró Miklós; *levélpapír és körlevél*, tervezte Pollák Aurél; ez a négy melléklet a Bíró és Schwarcnymodában készült. — *Silberer-féle levélpapír és Berger Károly-féle cég memorandumja*. Mind a kettőt Brezniczky József tervezte és szedte, a nyomtatást pedig Kis Kálmán végezte a Világosság-nyomdában. — *Linoleummetszet*, tervezte és megtartotta Mitterszky József, a nyomtatást a Tanműhely nyomdájában végezték.

Borítékunkal Jánosi Péter tervezte és szedte. Nyomtatta, Horváth Béla főgépmester felügyelete mellett, Roth Samu a Légrady Testvérek könyvnyomdájában.

A Magyarországi könyvnyomdászok és rokonszakmabeliek szakköre kiadása. Felelős szerkesztő: Wanko Vilmos. Világosság könyvnyomda rt. nyomása, Budapest VIII., Conti-utca 4

Pályázati hirdetés!

A pályázatokra szánt pályamunkákat idegen kézírással címezve, jelégével és a készítő nevét magában rejtő jelgés levélkével ellátva 1911. évi október hó 1-ig kell beküldeni a Grafikai Szemle szerkesztőségének (Budapest, VIII. ker., Conti-utca 4. sz., Világosság könyvnyomda).

A Szakkör választmányának megbízásából a kör szakbizottsága — hogy a szaktársakat fokozottabb szakbeli tevékenységre buzdítsa — két pályázatot hirdet és pedig:

I. A KÖR LEVÉLFEJÉNEK ÉS BORITÉKJÁNAK SZEDÉSÉRE ÉS NYOMÁSÁRA, mely pályázaton résztvehet a Szakkör minden (a fővárosban vagy vidéken) dolgozó tagja,

II. A KÖR MEGHÍVÓ-LEVELEZŐLAPJÁNAK SZEDÉSÉRE ÉS NYOMÁSÁRA, mely pályázaton csupán a vidéki városokban dolgozó szakköri tagok vehetnek részt.

Általános feltételek. 1. A pályaművek betűöntődei anyagból tervezendők; csupán rajz nem lehet, a szedésnek okvetlenül dominálnia kell, ami azonban nem zárja ki azt, hogy a pályázó a szedést rajzzal is kombinálja. — 2. A megadott szövegen, méreteken változtatni nem lehet; egyébként is a pályázóknak szorosan alkalmazkodniuk kell a feltételekhez, más- különben munkáik figyelmen kívül hagyatnak. — 3. Teljes és tiszta kiviteli vázlatokkal is lehet pályázni, de azok csak az esetben vétetnek figyelembe, ha az alatt felsorolandó különleges feltételeknek minden tekintetben megfelelnek; az ilyen vázlatoknál a pályázóknak jelezniük kell azon írástípus, amelyből a pályamű szedését kívánják. — 4. A pályaműveket a szakbizottság elbírálja és az eredményt a Grafikai Szemleben közzéteszi, s fentartja magának azt a jogot, hogy a díjat nem nyert pályaműveket is leközöltesse. — 5. A két I. díj (40 és 35 K) csak abszolút becsült munkának ítéltetik meg, de a többi díjak okvetlenül kiadatnak; a két III. díj (20 és 15 K) a legjobb nyomású pályamunkák díjazására szolgálnak.

Különleges feltételek. I. *A levélfej és boríték szedésére és nyomására vonatkozólag:* 1. A levélfej és levélboríték egyöntetű kivitelen tervezendők; a szöveg a következő: „Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre. Elnökség: VIII., Conti-utca 4. Világosság-nyomda. Körhelyiség: VIII., Bérkocsis-utca I. Gutenberg-Ölthön. Budapest, 1911.....”. — 2. A levélpapír nagysága: 23—29 cm, a levélborítéké: 44-cm, vagyis 16—12,5 cm. — 3. A pályaművek legfeljebb két színben tervezhetők, alap- és dombornyomás mellőzendő. — 4. Pályadíjak: I. díj 40 K, II. díj 25 K, III. díj 20 K, IV. díj 15 K. — A szakbizottság szivesen látná, ha a pályázók minél egyszerűbb eszközökkel, lehetőleg csupán puszta betűvel, igyekez- nének a feladatot megoldani, anélkül, hogy a szövegen bármily változtatást eszközölnének. II. *A meghívó-levelezőlap szedésére és nyomására vonatkozólag:* 1. A szöveg a következő: a) „Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre, Budapest VIII., Conti-utca 4. sz., b) „Nyomtatvány. T. .... urnak, Budapest, ... ker., ... utca .... sz. .... nyomda”. c) Folyó évi .... hó .... n. .... este 7 órakor körhelyiségünkben választmányi, irodalmi, vigalmi, szaktanfolyami, szakbizottsági ülést tartunk, melyre tisztelettel meghívja és pontos megjelenését kéri a titkár. Eactleges távolmaradását sziveskedjük igazolni.” — 2. Ezen szöveg a) alatti része a címmel egyharmadán, b) alatti ugyanannak kétharmadán, a c) alatti pedig a másik oldalon alkalmazandó. — 3. A nyomtatvány nagysága a rendes állami levelezőlapoknak kell hogy megfeleljen. — 4. A pályaművek csak egy színben tervezendők. — 5. Pályadíjak: I. díj 35 K, II. díj 20 K, III. díj 15 K, IV. díj 10 K.

Az összes szedőgépek között
első helyen áll és a legtökéletesebb!

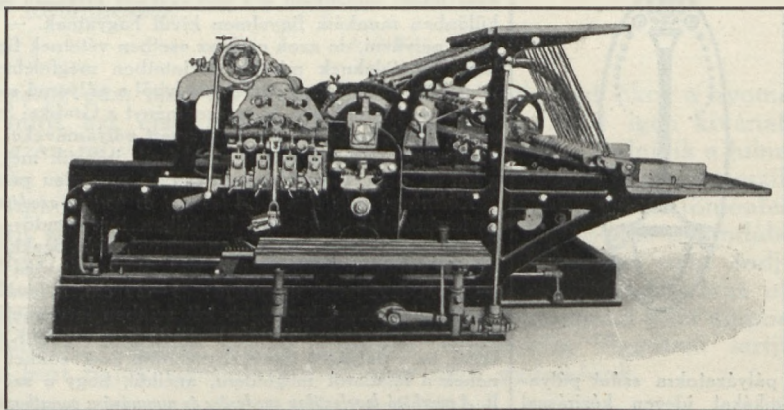
Lanston-Monotype

egyres betűket öntő szedőgép, mely a
legpontosabb munkát végzi és
így a leghasznavehetőbb!

Árvetésekkel, kiszámításokkal, valamint munkatervekkel készséggel szolgál
Garda Henrik, a Lanston-Monotype egyedüli
árusítója, Leipzig, Buchgewerbehaus

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁRA / BUDAPESTEN

*Könyvnyomdai gyors-
sajtók vasuti rendszerű
menettel. Könyvnyomó
gyorssajtók két- és négy-
pályás görgő-járattal.
Kromótipiai gyorsajtók
rövidített ívkivezetőkkel
és gyűrűs kirakódob se-
gélyével. Kétfordulatu
gyorssajtók előlkirakó-
val. Könyvnyomdai gyors-
sajtók görgő-pályával.
Könyvnyomdai kézisajtók
és könyvkötészeti gépek*

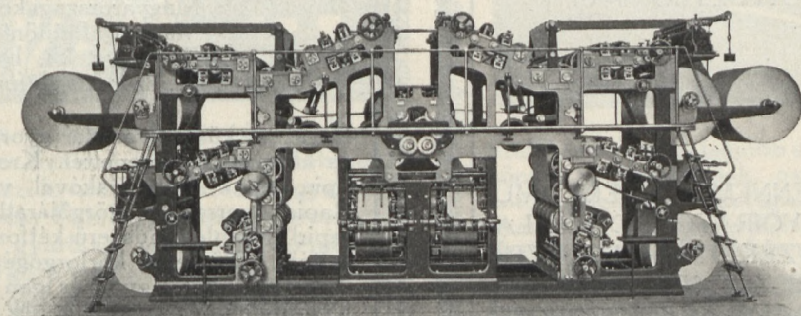

Körforgó nyomógépek ujság- és illusz-
trációnyomásra, meghatározott és változ-
tatható ívnagyságok számára készülnek.

VOGTLÄNDISCHE MASCHINEN- FABRIK

(Ezelőtt J. C.
& H. Dietrich)

Aktien-Ges.
Plauen i. V.

64 oldalas négytekerces
teljesen szalagnélküli körforgógép
4 hajtogató-készülékkel.

Előnyei: könnyű hozzáférhetőség, tökéletes működésű hajtogató-készülék, kis térfogat, jelentős hajtóerő-megtakarítás, kényelmes kezelés. Elsőrendű anyag.

Körforgógépek gyártása és szállítása mindenféle nagyságban és változatban. A legmodernebb öntödei berendezések. Komplet gyorsöntőgép „Rotoplate“

Számítások és árvetések készséggel adatnak. Képviseelő Magyarország és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII., WÄHRINGERSTRASSE 135

CINKOGRAFIAI
MŰINTÉZET

KOBLINGER GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
CSENGERY-UTCA 22.
TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENMŰ KLISÉKET MŰ-
VEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALA-
MINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉ-
SEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET
FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSIT

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ
EGÉSZ BIRODALOMBAN. ALAPITVA
1848. GYÁR: MÖDLING. WIENI FIÓK-
TELEP: III, WEISSGÄRBERSTR. 22-24.

Mödlingi Gyorssajtógyár

ezelőtt Kaiser L. Fiai R.-T. Budapesti
fióktelep: VII, Akácfa-utca 13. sz.

Magyarországi képviselő: Első
Magyar Betüöntőde R.-Társ.
Budapest, VI, Dessewffy-utca
32. szám. Telefon-szám 23-70.

Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtók vasuti
és körmozgású menettel. Kromó- és auto-
tipia-gépek frontkirakóval vagy anélkül.
Rapid-gyorsajtók görgőjárattal. „Doppel-
rapid“ Miehle-rendszerű kétfordulatu gyors-
ajtók. Különleges körforgógépek gyártása.
Tökéletes kivitel, gyors és igen könnyű járás.
Különféle új és javított gépek nagy raktára.

Uj grafikai szaküzlet!

Horvát Lajos

Budapest, VI, Dávid-
utca 8. Telefon 123-09

Szállit és raktáron tart könyvnyomdák, könyvnyomdák,
könyvkötők, klisékészítők és más sokszorosító mű-
iparágak részére az üzemhez szükséges összes beren-
dezési tárgyakat, úgymint: gépeket, betűket, rézléniá-
kat, felszerelvényeket, litografiai köveket, alumínium-
lemezeket, rasztereket, valamint egyéb szakkészleteket.
Vezérképviseletek és képviselvek Magyarország és
a keleti államok részére: Bauersche Giesserei,
Frankfurt a. M. és Barcelona. Herbst & Illig, Frankfurt
a. M., Kohinoor-Raster. A. Hogenforst, Leipzig, gép-
gyár. Hutter & Schrantz A.-G., Niemes, nemezőgyár.
Edm. Obst, Leipzig, boríték- és papirkülönlegességek.
Riese & Pohl Nachf., Berlin, amerikai gyorsajtók.
Roman Scherer A.-G., Luzern, fabetűgyár. Zierow &
Meusch, Leipzig, rézléniagyár. Szakavatott kiszolgálás

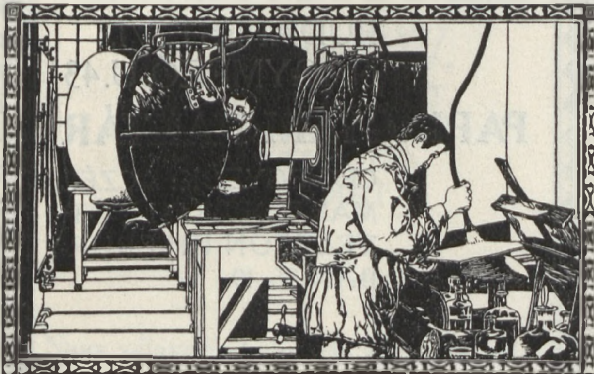
Az 1910. évi brüsszeli világkiállításon a legmagasabb díjjal, a „Grand Prix“-vel kitüntetve.

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁRAK GLEITSMANN E. T.

Képviselet: *Tanzer Miksa*
grafikai szaküzlet, Buda-
pest, VII, Akácfa-utca
50. szám. Telefon 13-70

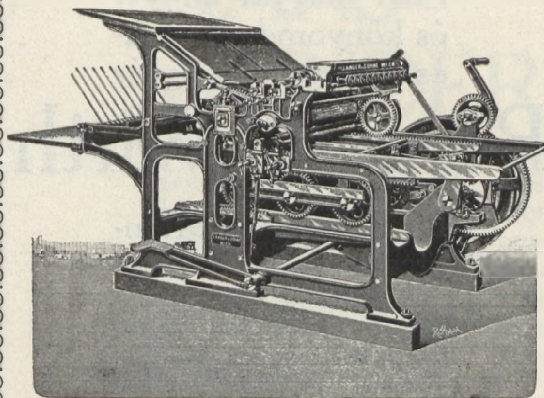
Különlegesség: gyorsan száradó fekete festékek. Könyv-
nyomáshoz: SPECIAL. Könyvnyomáshoz: PERFEKT. A fes-
tékek több minőségben és különféle árakban kaphatók.

C. ANGERER ■ SÜRGÖNYCIM ■
& GÖSCHL, WIEN XVI.
 CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI UDVARI
 FOTOKEMIGRAFIAI MŰINTÉZETE

Cink-, réz-, és acélklisék könyv- és dombornyomásokhoz. Szabadalmazott új autotipiai eljárás. Művészi kivitelű három- és négyszínyomású klisék. Fotolitografiai péplevonat. Rajzanyagok gyártása, és pedig: szemcsézett rajzpapír köre való lehúzáshoz, valamint karcpapír, kréta és tus. Autogravurok, új nyomtatási eljárás művészi sokszorosításhoz

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
Josef Anger & Söhne
 WIEN-HERNALS, HAUPTSTR. 122

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyvmdák, papírgyarak, könyvkötők, üzleti könyveket készítő gyarak, dobozgyártók részére legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel. Magyarországi képviselő

**SILBERER ADOLF, GRAFIKAI SZAK-
 ÜZLET, BUDAPEST VII, DOB-UTCA 53**

Ne használjunk rongyot

gépmosásra illetőleg géptisztításra, mert abban gyakran fertőző betegségek csirái vannak, amellet **drágább mint a mosható géptörlőkendő.** A Budapesten létező nagyobb nyomdákban kivétel nélkül csak gépkendőket használnak tisztító anyagul. Mindennemű felvilágosítással, mintakendőkkel és ajánlattal mindenkor szívesen szolgál **Szabó Rezső "Mercur" gépkendő-gőzmosógyár Budapest, IX, Soroksári-út 138**

**AUTOTIPIA
 FOTOTIPIA**

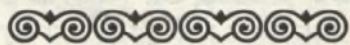
Készít horgany- és rézmaratású kliséket a legszebb kivitelben. Házonkivüli felvételeket, ugymint építmények, gépek, tájképek, festmények és iparművészeti tárgyakról a legjutányosabb árak mellett.

**FOTOLITO-
 GRAFIA**

TELEFON 679

TELEFON 679

HENGERÖNTŐ-MŰHELY LAPOS ÉS KÖR-
FORGÓ-GÉPEKHEZ. OLCSÓBB ÉS JOBB
AZ OTTHONI ÖNTÉSÉNél

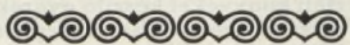

Első magyar könyv-
és nyomdai festék-
és hengeranyag-gyár

Berger és Wirth

Budapest IX, Márton-
utca 19. Telefon 56-64

Ujság-, diszmű-, illusztráció-,
mű- és mindenfajta színes
festékek, kencék, bronzok a
grafikai iparágak számára.
"Bianka", "Patent" és "Vik-
toria" hengeranyagok koc-
kázott és sima táblákban.

TÖRZSGYÁR: LIPCSE. FIÓKGYÁRAK:
BARMEN, BERLIN, SZENTPÉTERVÁR,
FLORENZ, PÁRIS, LONDON, NEWYORK

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, VI,
NAGYMEZŐ-U. 43

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96-19

Állandó nagy raktár a nyomdászati
szakmában előforduló papirban. Több
előkelő papirgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapir,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokbán. Kívánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

Bauer-féle öntőde Frankfurtban

(M. m.) • Fiók-öntőde Barcelonában (Gracia)

*Kiváló újdonságok modern betűkből és keretfélékből, a gra-
fikus-művészek legjelesebbjeinek tervezete nyomán. Így: a
Grianon-betű és Grianon-disz, a Barlösius-féle betű és disz,
a Weiss-féle vignetták és diszitődarabok, a Belvedere, a
Venus-Grotesk, a Haiduk-antigua, a Kleukens-antigua (há-
rom sorozat, iniciálékkal és bőséges egyéb dísszel).*

Vásárolni szándékozók számára készséggel küldünk mintafüzeteket.

Vezérképviselő Magyarországra részére:

Horvát Lajos grafikai szaküzlete • Budapest VI,

Dávid-utca 8. • Telefon 123-09. • Sürgőncím: Horvát Budapest Dávidutca 8.

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETÜ-
ÖNTÖDE RÉSZVÉNYTÁRS.

H. BERTHOLD

BERLIN SW.

FIÓKOK WIEN, SZENT-
PÉTERVÁR, MOSZKVA

ÉS BAUER & CO.
STUTT GART

Nagy választék különféle körzet és betü-
ujdonságokból, rézleániakból és vignetták-
ból. Nagy választék orosz betükből. Teljes
nyomdai berendezések gépekkel és segéd-
eszközökkel. Szolid kivitel. Árajánlattel
és mindennemü felvilágosítással szolgál:

PUSZTAFI ZSIGMOND

BUDAPEST, V, AKADÉMIA-UTCA 8

BERLINI KŐ- ÉS KÖNYV-
NYOMDAI FESTÉKGYÁR

**HANS
WUNDER**

G. m. b. H. Könyv- és könyomdai, fekete és
szines festékek. Legjobb minőségü
Germania-hengeranyag bármely
rendszerü gép számára (körforgó-
géphez is). Különlegesség: **Gloria**,
(festékpótanyag), a festék lehuzó-
dását meggátolja. Fénykék **Perga**,
nagyon elterjedt s szívesen veszik.
Wunder-fekete, fénylik és gyorsan
szárad, ezért igen ajánlatos ár-
jegyzékek nyomásához. Könyv-
kötőfestékek. Át nyomó-papírok:
Rekord, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTÁR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

HERBST S. FOTOKEMIGRAFIAI MŰINTÉZET
Budapest, VIII, Bezerédi-u. 19 (saját ház)

TELEFON-SZ.: 424

*A legtökéletesebb és
legjobb gépekkel fel-
szerelt műintézet el-
fogad minden a repro-
dukáló szakba vágó
munkák kifogástalan
kivitelét. Különösen
ajánlja rézbe mara-
tott címke-készítme-
nyeit mindennemü
ipari célokra.*

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron

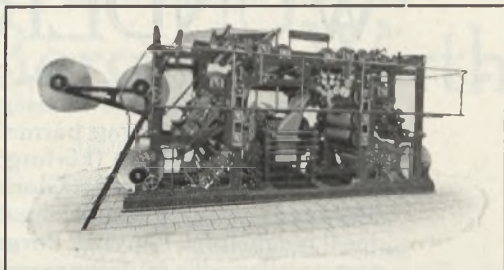

TELEFON-SZ.: 424

*Megrendelő!
Az iroda azért van,
hogy pénzt vigy oda.
„Az idő pénz!”
Herbst jelszava,
Ne szólj sokat és
menj haza.
A kiszolgálás Herbst-
nél jó és pontos,
És ez a megrendelő-
nél fontos.*

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre

Maschinenfabrik Augsburg- Nürnberg A.-G.

Gyorssajtók és nyomdai
körforgógépek

Képviselő Magyarország és Ausztria részére
POLACSEK JÓZSEF
WIEN, IV. BEZ., BELVEDEREGASSE 3.

FISCHER ÉS MIKA BETÜÖNTŐDE BUDAPEST

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célszerű és divatos könyv- és cimbetűkből nagy választékot tart. Készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

OESTERREICHER ÉS MÁRKUS, GÉPGYÁR

Saját gyártmányu amerikai tégelynyomó-sajtók, papírvágó-, perforáló-, korrekturelevező- és lemezjollógépek. Szedőhajók, sorzók, stégek, zárókarikák, vas-üstégek és különféle használt és tökéletesen javított nyomdai és könyvkötőgépek raktára. Mindenféle gépek javítása, ugyanisintén teljes nyomdák áthelyezése elfogadlatik. Teljes nyomdaberendezések jutányos árak mellett szállítatnak.

**BUDAPEST, VII, MUNKÁS-UTCA
14. SZÁM. TELEFON-SZÁM 52-71**

STEMPEL D. BETÜÖNTŐDE R.-T., FRANKFURT A. M.

Több háromszáz személynél. Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez

Gyártlja a Mergenthali szedőgép belüli kézi szedésre való használatra, Rézléniagyár Galvanoplasztika Vésnöki inlézet

Kiválóan szép és praktikus újdonságok a modern nyomdai munkák kiviteléhez, úgymint: könyv-, akcicens-, körlevél- és írott betűkből, iniciálék, körzetek, ornamentek, díszilések, polytypok, vignetták stb. stb.

Költségajánlattal és mintákkal készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő:

SILBERER ADOLF, grafikai szaküzlet
VII., Dob-utca 53 BUDAPEST VII., Dob-utca 53

KÖNIG és BAYER-nél
BUDAPEST, VII. KAZINCZY-U. 32.
4-83-TELEFON: 4-83.

MINTÁK, AJÁNLATOK ÉS VÁZLATOK DIJMENTESEK. FELVÉTEL HÁZON KIVÜL IS

FŐKÉPVISELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
 BUDAPEST, V, SÓLYOM-UTCA 13. SZÁM

WOTTITZ MANFRÉD
 Budapest, VI, Eötvös-utca 48. Telefon 18-99.
 Dombornyomásokhoz való stanznik, fototípiák,
 kemigrafiák, autotípiák, klisék három- és négy-
 színű nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kívül

Gutenberg-Haus Gebr. Geel, grafikai szaküzlet

Wien VII, Lerchenfelderstr. 37

TÁVIRATI CIM: GEEL, WIEN. FIÓKTELEP:
 PRÁGÁBAN. ALAPITTATOTT 1884. ÉVBEN.

MAGYARORSZÁGON KÉPVISELI: KRAMMER
 LIPÓT, BUDAPEST, VI, BAJNOK-UTCA 26. SZÁM

AZ EREDETI MERGENTHALER

Kő- és könyvnyomdai gyorsajtók a legujabb és legversenyképesebb kivitelben. Taposó-gyorsajtók: Eredeti „Viktoria” téglanyomógépek a legfinomabb ábra- és dombornyomáshoz. Eredeti „Viktoria-Herkules” a legerősebb dombornyomáshoz. „Viktoria-Merkur” téglanyomógép finomabb akcidens- és merkantil-munkákhoz. Eredeti „Liberty” téglanyomógépek tányérfestékezéssel. Segédgépek, kellekek, anyagok nyomdák, könyvkötészetek és a rokonszaktmák részére csak elsőrendű kivitelben. Nyomda-berendezések. Faber és Schleicher-gyártmányu litografiai gyorsajtók.

LINOTYPE

SORSZEDŐ- ÉS ÖNTŐGÉPEK
 KIZÁRÓLAGOS ÁRUSÍTÓI MAGYARORSZÁGON,
 AUSZTRIÁBAN ÉS A BALKÁN ÁLLAMOKBAN.

A **LINOTYPE HATFÉLE** kivitelben készül:
Egybetűs sorszedő- és öntőgép **LINOTYPE**.
Kétbetűs sorszedő- és öntőgép **LINOTYPE**.
Kétbetűs sorszedő- és öntőgép **IDEAL**. **Kétbetűs kettős táru** sorszedő- és öntőgép **LINOTYPE** (négyféle betű szedéséhez). Legujabb!
Hárombetűs sorszedő- és öntőgép **LINOTYPE**.
Hárombetűs kettős táru sorszedő- és öntőgép **LINOTYPE** (hatféle betűtípus szedéséhez).

HERMANECI PAPIRGYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES
IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ-
ÉS SZINES PAPIROKAT, STB.
ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

J. G. SCHELTER & GIESECKE LEIPZIG

BETŰONTÓDE · · GÉPGYÁR

Phönix tégelynyomó-sajtó

egyszerű és legfinomabb kivitelű nyomtatványok, autotypiai, valamint három- és többszínnyomások, dombornyomások és stancolások részére. Önműködő kézzelvezető-készülék.

Windsbraut egy- és kétfordulatú gyorsajtó

ujság- és akcídens-nyomások részére. Önműködő ívberakó-készülék. Kitűnő festékező- szerkezet. Önműködő oldal- és mellő illesztékek és ennek következtében kitűnően pontos sorogyan (regiszter) és egyéb előnyök. Kényelmesen kezelhető. Rendkívüli gyorsaság. Óránkint 3400 nyomás érhető el.

Önműködő számozó- és számláló-készülékek.

Betűk, mindenféle körzetek és díszítések, akcídens-munkákhoz, újságokhoz és könyvekhez. Hirdetési betűk. Rézvonalak és rézdíszítések. Arany- és dombornyomású lemezek. Rézbetűk és körzetek könyvkötők részére. — Galvanoplasztika. Maratási műterem. Autotypiai. Teljes tömöntődei berendezések. — Nyomdai kellékek.

Bővebb felvilágosítással szolgál

POLLÁK MÓR

Magyar- és Gácsország vezérképviselője
BUDAPEST, Rózsa-utca 40a, II. em. 1. ajtó

CS. ÉS KIR. UDVARI BETŰONTÓDE,
RÉZLÉNIAGYÁR ÉS VÉSŐINTÉZET

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI

WIEN, VI. BEZ., MILLERGASSE 23.

Szállít teljes nyomda- és tömöntőde-berendezéseket a legmodernebb anyaggal a legolcsóbb és legkényelmesebb fizetési feltételek mellett

MAGYARORSZÁG VEZÉRKÉPVISELŐJE:
VÁCZY ISTVÁN, BUDAPEST, VIII,
SZENTKIRÁLYI-UTCA 3, II. EM. 17.

Költségelőirányzatokat és mintalapokat készs
séggel díjmentesen rendelkezésre bocsájunk

KLISÉK: AUTOTIPIA,
KROMÓTIPIA, FOTO-
TIPIA ÉS FOTOLITO

KÖNIG ÉS TÁRSAI

FOTOCINKOGRAFIAI
MŰINTÉZETE, BUDA-
PEST, VII. KERÜLET,
WESSELÉNYI-U. 54. SZ.
TELEFON-SZ.: 127-65

MINTÁK ÉS VÁZLATOK DIJTALANUL

Szemere és László

Könyv és papírkereskedés
irodai szerek legolcsóbb
bevásárlási helye

Budapest VIII, Úllői-út 34. sz. :: Kő-, könyv- és
dombornyomású nyomtatványok a legolcsóbb-
rendű és izléses kivitelben, olcsón készíttetnek
Telefon 131-04.

■ FÉNYKÉP
■ NAGYÍTÓ
ÉS ARCKÉP
FESTÉSZETI
MŰINTÉZET

GLORIA

BUDAPEST
RÖKK
SZILÁRD-U
17

Készít életnagyságú
fényképnagyítást, olaj-
festmény, aquarelle
pastelle és krétarajzot
bármily fénykép után is

HUNGÁRIA

BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
FŐÜZLET BUDAPEST
V. VIG-UTCA

• 5 •
•

■ FIÓKOK: BUDAPEST VAS-UTCA 34 ■
■ POZSONY KOSSUTH LAJOS-TÉR 2 ■
■ ÉS SZEGED WESSELÉNYI-UTCA 78 ■

BANK
KÖNYVTÁRA
RENCZ
140-34

BANK
PRÁGA
BUDAPEST
KÖRUT

BIRÓ SÁNDOR
PRÁGAI SONKA FÖRAKTÁRA
BUDAPESTEN, IX, FERENCZ-
KÖRUT 15. TELEFON: 140-34

BUDAPEST,

KÖ-ÉS KÖNYVNYOMDAI SZAKÜZLET

ELSŐRENDŰ
KÉPVISELETEK

SILBERER ADOLF

BUDAPEST, VII, DOB-UTCA 53. TELEFON 48-44

ERSTKLASSIGE
VERTRETUNGEN

FACHGESCHÄFT FÜR BUCH- UND STEINDRUCKEREIEN

NAGY EDE ÉS BARNA ELEK

ÉPÍTÉSZEK : BUDAPEST
VII, ALMÁSI-TÉR 8. SZ.
TELEFON 120-84 SZÁM

BUDAPEST,.....

H

ALCSONTNÉLKÜLI PÜZÖN

Alcsont nélküli püzők készítése rendkívül egyszerű és gyors, ezért a leggyakrabban használt típusok közé tartoznak. A készítésük során a leggyakrabban használt anyagok a szelvények, a csatlakozások és a csatlakozások. A készítésük során a leggyakrabban használt anyagok a szelvények, a csatlakozások és a csatlakozások. A készítésük során a leggyakrabban használt anyagok a szelvények, a csatlakozások és a csatlakozások.

KIVÁLÓ VIZSGÁLTATVA
TÓTFALVAI KAPORCÉNSÉ

N

AGYSÁGOS ASSZONYOMI

Asszonyomok készítése rendkívül egyszerű és gyors, ezért a leggyakrabban használt típusok közé tartoznak. A készítésük során a leggyakrabban használt anyagok a szelvények, a csatlakozások és a csatlakozások. A készítésük során a leggyakrabban használt anyagok a szelvények, a csatlakozások és a csatlakozások.

KIVÁLÓ VIZSGÁLTATVA
TÓTFALVAI KAPORCÉNSÉ

MODERN LAKBERENDEZŐ, KÁRPITOS ÉS DISZITÓ

BERGER KÁROLY BUDAPEST

V, ERZSÉBET-TÉR 13, I (NAGYKORONA-U. OLDAL). TELEFON 173-45

Budapest, 191

LESSING-ANTIQUA

MINT KÖNYV- ÉS CÍMIRÁS ELSŐRANGU!

WILHELM WOELLMER'S

BETÜÖNTÖDÉJE ÉS RÉZLÉNIAGYÁRA / BERLIN SW 48

Admiral! Utolsó ujdonság!

*A legsikerültebb betüöntődei termék! Előkelő
metszése és formája miatt rendkívül hatásos!*

*Wilhelm Woellmer's betüöntődéje
és rézlénia gyára : Berlin SW 48*

A TYPOGRAPH-SZEDŐGÉP

birtokosainak, mint valamennyi körültekintő nyomdatulajdonosnak az az óhajtása, hogy nyomdájuk betüválasztéka a legtükéletesebb legyen. Eme kívánság kielégítésére szolgál a Typograph-szedőgép

518-FÉLE BETÜKÉSZLETE

mely ezen régen kipróbált szedőgép birtokosainak rendelkezésére készen áll. Ezen betükészlet 133-féle fraktur és 385-féle antiqua (beleértve 59-féle orosz, görög és arab betüt) betüből áll. Ezen választék folytonosan újabb vágásuakkal lesz kiegészítve és ez a magyarázata annak, hogy a Typograph-szedőgép minden világérszben fokozatosan terjed, mert a lehetőségig gazdag betüválaszték

A NYOMDÁSZ BÜSZKESÉGE

Magyarországi képviselő: ADLER J., Budapest, VI, Podmaniczky-utca 18. sz.
Budapesti képviselő: TANZER MIKSA, Budapest, VII, Akácfa-utca 50. szám

A világ legrégebb, leghíresebb és legnagyobb nyomdai festékgyára

Lorilleux Ch. és Társa

Iroda és raktár: Budapest, IV. ker., Ferenc József-rakpart 27. szám. Telefon 37-58.

Alapítva 1818. évben. 11 gyár és 50 lerakat az egész világon. Az 1899. és 1900. évi párisi világkiállításon versenyen kívüli jurytag. Grand Prix: St. Louis 1904, Lüttich 1905, Milano 1906 és Brüsszel 1910. évben

Magyarországi gyár: BUDA-
FOKON, Budapest mellett.

Fekete és színes festékek a kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti és valamennyi grafikai szakma részére. Arany- és ezüsfestékek. Másolófestékek. Hengeranyagok és azok öntése. Kencék. Preparált papírok könyvnyomdák részére.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS
GALVANOPLASZTIKA

ELSŐ

RÉZLÉNYIA-GYÁRTÁS
MECH. GÉPMŰHELY

MAGYAR BETÜÖNTŐDE RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VI, DESSEWFFY-UTCA 32. TELEFON 23-70

Folyton dus raktárt tart magyar és minden idegen ékezetű könyv- és címbetűkből, valamint körzetek, rézlényiák és különféle anyagokból. Egész nyomdai berendezések gyorsajtókkal együtt, jutányos feltételek mellett, gyorsan fogatosítottatnak.